Ursula K. Le Guin

günün geç vakitleri

İngilizceden Çeviren: Can Gürses

AYRINTI

ŞİİR

Ursula K. Le Guin (21 Ekim 1929 – 22 Ocak 2018)

Ursula K. Le Guin Amerika Birleşik Devletleri'nde, California eyaletinin Berkeley kentinde doğdu. Babası ünlü antropolog Alfred Kroeber, annesi psikolog ve yazar Theodora Kroeber'di. Çocukluğunu geçirdiği ailevi, coğrafi ve kültürel ortam ilgi ve yönelimlerinin biçimlenmesinde etkili oldu. Esinini Kızılderili efsaneleri ve masallarından alan ilk öyküsünü dokuz yaşında yazdı. Üniversitede Fransız ve İtalyan edebiyatı okuyan Le Guin Rönesans edebiyatı alanında uzmanlaştı. Master eğitimini 1952'de Columbia Üniversitesi'nde tamamladı. 1970'li yıllardan itibaren çeşitli Amerikan ve Avustralya üniversitelerinde bilim kurgu üzerine buluşmalar ve çalışma atölyeleri gerçekleştirdi.

Ursula K. Le Guin yerleşik edebiyat tekniklerini kendine özgü bir ustalıkla bilim kurgu öğeleriyle harmanlaması, derinlikli çizimleriyle edebî alternatif toplumlar ve düşünce biçimleri yaratmasıyla tanınmıştır. Genellikle fizik ve kimya gibi teknik bilimlerin ayrıntılarını betimlemekten kaçınmış; seçtiği izlekleri anlatıya büründürürken kültürel antropoloji, siyaset ve psikoloji üzerinde odaklanmıştır. Yapıtlarında telepati, zihin okuma gibi psişik fenomenlerden yararlandığı; karşılıklılık, birlik ve bütüncüllük gibi temaları öne çıkarışından da anlaşılacağı gibi Taoizm ve Zen felsefelerine yer verdiği görülür. Bireylerin ve toplumların yaşamında düzen ve kaos; uyum ve bütünleşmeye ulaşmak için kalkışma gibi karşıtlıklar yazarın yapıtlarında genellikle çelişkin simgeler, imge ve anıştırmalarla hikâye edilir. Yarattığı özgün ütopyalar yoluyla yeni siyasal ufukların masaya yatırılmasında önemli bir rol oynayan Ursula K. Le Guin, bilim kurgu edebiyatına saygınlık kazandırmış yazarlar arasında ilk sıralarda anılmaktadır.

Tiyatro, çocuk ve gençlik edebiyatı alanlarına da yazar ve çevirmen olarak önemli katkılarda bulunmuş olan Ursula K. Le Guin'in kitapları elliye yakın dünya diline aktarılmıştır. Goethe, Rilke, Borges ve klasik Latin ve Çin şiirinden çok sayıda şairin çevirmeni olan Le Guin bu şairlerden yaptığı bazı çevirileri de ayrıca kitaplaştırmıştır.

Ursula K. Le Guin'in *Rocannon's World* (Rocannon'un Dünyası, 1966); *Planet of Exile* (Sürgün Gezegeni, 1966); *City of Illusions* (Yanılsamalar Şehri, 1967); *The Earthsea Trilogy* (Yerdeniz Üçlemesi, 1968); *The Lathe of Heaven* (Rüyanın Öte Yakası, 1971); *The Word for World is Forest* (Dünyaya Orman Denir, 1972); *The Dispossessed* (Mülksüzler, 1974); *Very Far Away From Anywhere Else* (Her Yerden Çok Uzakta, 1976); *The Eye of the Heron* (Balıkçıl Gözü, 1978); *Malafrena* (1979); *Four Ways to Forgiveness* (Bağışlanmanın Dört Yolu, 1995); *Changing Planes* (Uçuştan Uçuşa, 2003); *Voices* (Sesler, 2007); *Lavinia* (2008) gibi romanları ve çeşitli öyküleri ülkemizde 1990'lardan itibaren çeşitli yayınevleri tarafından yayımlandı.

Ursula K. Le Guin'in *The Left Hand of Darkness* (1969) kitabı *Karanlığın Sol Eli* (Çev. Ümit Altuğ, 2001); *Always Coming Home* (1985) kitabı *Hep Yuvaya Dönmek* (Çev. Cemal Yardımcı, 2001); *Wild Girls* (2011) kitabı *Yaban Kızlar* (Çev. Algan

Sezgintüredi, 2011); *The Wind's Twelve Quarters* (1975) kitabı *Rüzgârın On İki Köşesi* (Çev. Aysun Babacan, 2011); *The Compass Rose* (1982) kitabı *Rüzgârgülü/Gülün Günlüğü* (Çev. Ümit Altuğ, 2012) ve *The Beginning Place* (1980) kitabı *Başlama Yeri* (Çev. Can Eryümlü, 2016) adıyla geçtiğimiz yıllarda Ayrıntı Yayınları'ndan yayımlanmıştır.

Edebiyat yaşamının başından beri şiire özel bir yer ayırmış olan Ursula K. Le Guin, şiirlerini belirli aralıklarla, bağımsız bütünler ve yer yer de seçkiler vasıtasıyla okura sunmuştur. Roman ve öykülerinde kurduğu özel dili alttan alta etkileyip belirlemiş olan Le Guin şiirinin son örnekleri *Late in the Day* adıyla 2016 yılında yayımlanmıştı. Ayrıntı Şiir, bu şiir toplamını Le Guin'in kendi yazmış olduğu önsöz, sunuş, sonsöz ve ek metinlerle birlikte *Günün Geç Vakitleri* adıyla Türkçeye aktarıyor.

Can Gürses

1989'da İstanbul'da doğdu. 2003-2007 yılları arasında yatılı okuduğu VKV Koç Özel Lisesi'nden, International Baccalaureate (Uluslararası Diploma) ile mezun olan Gürses, yükseköğrenimini 2007-2010 yılları arasında İngiltere'de Kent Üniversitesi ve 2010-2011 yılları arasında İskoçya'da Edinburgh Üniversitesi'nde tamamladı. Krzysztof Kieślowski'nin filmleri üzerinden "gerçekliğin kurmacalığı"nı tartıştığı çalışmasıyla bitirme tezini veren Gürses, Orhan Pamuk'un *Beyaz Kale* ve Amin Maalouf'un *Afrikalı Leo* romanları üzerinden "kimliğin Doğu-Batı ve ben-öteki parçalanması"nı çözümlediği çalışmasıyla yüksek lisansını tamamladı. 2011-2012 yılları arasında Bilgi Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü'nde "Eleştirel Düşünce" ile "İngiliz Dili ve Edebiyatı" dersleri verdi.

Can Gürses'in "küçük ve büyük çocuklar için" kaleme aldığı ve Kemal Gökhan Gürses tarafından resimlenen *Acıbadem Kurabiyesi, Kazablanka* ve *Büyümüş de Küçükmüş Deniz Kızı* 2014'te *İnce ile Uzun* serisinin ilk üç kitabı olarak okurla buluştu. *En Güzel Günlerini Demek Bensiz Yaşadın* adını taşıyan ilk romanını 2014'te, ikinci romanı *Kırık Beyaz*'ı 2015'te yayımlayan Gürses'in *Ölüyordum, Geçerken Uğradım* adlı üçüncü romanı 2017 yılında Ayrıntı Yayınları'ndan yayımlanmıştır.

Ursula K. Le Guin

Günün Geç Vakitleri

Şiirler 2010-2014

Ayrıntı: 1270
Şiir Dizisi: 32

Günün Geç Vakitleri
Şiirler 2010-2014
Ursula K. Le Guin

Kitabın Orjinal Adı
Late In The Day, Poems 2010–2014

İngilizceden Çeviren
Can Gürses

© 2016 by Ursula K. Le Guin, as per the original English language edition.

Bu kitabın Türkçe yayım hakları Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Bu kitabın Türkçe yayım hakları Anatolialit Agency aracılığıyla alınmıştır.

Yayıma Hazırlayan
Tanya Varer

Hazırlık ve Uygulama
Kâni Kumanovalı, Hediye Gümen, Esin Tapan, Nisan İğdem, Ezgi Öksüzbakan

Son Okuma
Duygu Gençağ

Kapak Resmi
Ekin Urcan

Kapak Tasarımı
Petek Yilmaz

Kapak Düzeni
Gökçe Alper

Baskı ve Cilt
baskı: ali laçin - barış matbaa-mücellit
davutpaşa cad. güven san. sit. c blok no. 286
topkapı/zeytinburnu - istanbul - tel. 0212 567 11 00
sertifika no: 33160

Birinci Basım: *İstanbul, Ocak 2019*
Baskı Adedi *2000*

ISBN 978-605-314-254-6
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No.:3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi facebook.com/ayrintiyayinevi instagram.com/ayrintiyayinlari

Ursula K. Le Guin

Günün Geç Vakitleri

Şiirler 2010-2014

İngilizceden Çeviren: Can Gürses

Sunuş

Günün Geç Vakitleri, Ursula Le Guin'in seksenli yaşlarının ilk yarısında kaleme aldığı şiirlerini bir araya getirdiği son şiir kitabı. "Beş altı yaşlarımda şiir yazarak başlamıştım. Artık roman yazacak kuvvetim kalmadı. Hikâyeler de uğramaz oldu yamacıma. Öyle görünüyor ki bir tek şiirler kaldı bana." diyen eşsiz bilim kurgu yazarının kendi yaşlılığını selamlaması, ölüme hazırlanması, doğayla kucaklaşmaya, doğanın bir parçasına dönüşmeye sakince geri sayması.

Bir o kadar da ilk şiirlerini yazdığı çocukluğuna geri dönüşü.

Şiirlerde herhangi bir çocukluk hatırasının izi yoksa da Le Guin'in kökündeki çocukluğun belki de en güçlü, en sağlam, en canlı olduğu eseri bu kitap. Çocukluk derken; olanı olduğu gibi görmemek inadı, olanı aslında olduğu gibi algılayıp anlatma cüreti ile hayatını kuşatan canlı cansız her şeyle incelikli, insancıl bağlar kurma yeteneği.

Misal, yıllar yılı kullandığı havanı, onu yapan, hayata katan ile onu tutan, onun hayata kattığı elin ilişkisi üzerinden tanımlıyor. O minik aracı üreten zanaatkarın emeğinin havana, havandan da sahibine geçişini anlatıyor. Benzer şekilde bir tütsünün yanışını seyreder-

ken zamanı ve hayatı anlamlandırıyor, var olmakla yok olmak arasındaki hâli arıyor. Çocuksu bir ilgiyle incelediği yeni mutfak kaşığının İspanyol zeytin ağacından yapıldığı bilgisi, kaşığı aldığı Kaliforniya'dan iyice uzak görünen İspanya'ya hiç gitmediğini düşündürüyor ona. Özü hiç gitmediği İspanya'ya ait olan kaşığın kendini evinde hissettiği eline bakıp, aidiyet olgusunu, kökleri, mevsimleri, hayatı sorguluyor. *"bir odunun damarı / dilidir ağacın"* dizeleri bir çocuğun tarif ettiği bir denklem sanki. Büyüsü, bilgeliğin sade zarafetinden. Eski bir kaşığı ise zamandan arta kalan sıradan bir sihir suretinde anlatıyor Le Guin. Tüm bu nesneler hayatı anlamak ve anlatmak için birer küçük, güzelim, hayati bahane onun için.

Çocuksu merakıyla çıktığı doğaya bakışında da tüm canlıların arasındaki gizemli bağı çözme çabası gürüldüyor. Kitapta önsöz olarak yer alan, "Hasar Görmüş Bir Gezegende Yaşama Sanatı" adlı konferansta yaptığı konuşmada doğayı akrabamız saymamızı öğütlüyor. Doğanın, biz insanları kendisinin bir parçası sayması için onun kutsallığını kabul etmemiz gerektiğini vurguluyor. Bu girizgâhla okurunu hazırladığı, buram buram mavi ve yeşil kokan şiirlerinin doğasında gezinirken şunları düşündürüyor; hayır düşündürmüyor, sayıklatıyor: Doğa, bize rağmen var olmamalı; bizim için ve bizimle var olmalı. Çünkü biz de ancak doğa için ve doğayla var olabiliriz. Tıpkı şiirin; hayatın ve doğanın sonsuzluğu için var olduğu gibi.

Var olmayı bilen yabani, asi, inatçı bitkiler, yaşama becerisine sahip hayvanlar Le Guin'i durmadan zihninin tapınağına çağırıp düşüncelere daldırıyor. Ormanın derinliklerinden şiir toplarken aklında hep ölüm ve hep hayat. Şahane romanı *Karanlığın Sol Eli'nde* tarif ettiği gibi *"Işık karanlığın sol elidir / karanlık da ışığın sağ eli, / ikisi birdir, yaşam ve ölüm, yan yana / yatarlar kemmerdeki sevgililer gibi, / tutuşmuş eller gibi, / sonuçla yol gibi."**

Hayatla ölümü el ele tutuşturan kutsal güç Zaman'dır Le Guin için. *"Zaman'ın rahminde başlar her son"* dediği şiirinde, her ânın bitişi başlattığını, basitliğin ustalığıyla dile döküyor.

* *Karanlığın Sol Eli*, Ursula K. Le Guin, Çev. Ümit Altuğ, Ayrıntı Yay., 1993.

Tao Te Ching hayranlığıyla derinleşen doğa sevgisi zamanlar içinde Le Guin'e doğanın bilgeliğini özümsetmiş. Öyle ki doğanın insana nasıl göründüğünün ötesinde doğanın insanı nasıl gördüğünü keşfetme peşinde. Bazen ahbabıyla, bazen sevgilisiyle, bazen de çocuğuyla konuşur gibi seslendiği, dertleştiği mitolojik kahramanların hikâyesini anlatırken yine derdiyle, hissiyatıyla, zaafıyla, tutkusuyla, biricikliğiyle insanı ve anlatma biçimlerimizle şekillenen yaşamı nakşetme arzusunda.

Le Guin için canlı olmak, yaşamda olmak değil, gerçek anlamda yaşamak. Bunu da yaşayan diğer canlı ve cansızlarla bir olmakla mümkün görüyor. Mesela, bir kâsenin içinde gözlerini kendisine dikerek, "*Kanının tadındayım*" dedirdiği tuzu, bedeninin bir parçası sayıyor. Le Guin'in insan olmayan her şeyde insancıl bir yan görmesi belki de insancıllığın artık bir tek insanda kalmayışından.

Kâh eşyanın, kâh mitolojik kahramanların, kâh doğanın insancıllığına sığınan Le Guin'in, okuyana hem son hem sonsuzluk hissini aynı kuvvette duyuran bu şiirleri içinde en dokunaklı iki dize *"Ne kadar çok yolu olursa 'Anne' demenin / o kadar bilgeleşir dünya"*. Eğer Le Guin, Türkçede "dil" sözcüğünün "kalp" anlamına da geldiğini bilseydi sermest olurdu. Dillerin çoğulluğu, kalplerin çoğulluğudur. Bambaşka dillerde söylenen her "anne" kalbini duyurur insana. Var oluşun ana dilinde, insanlıkta birleştirir farklı kültürden, milletten, dinden insanları her dilin aynı yüce anlama gelen "anne"si. Hiç şüphesiz, Le Guin için en bilge kişi, insan olabilendir.

Sonlara doğru tüm hayatını sil baştan izlercesine yakinen tanıdığı mevsimleri melankolik türküler edasında resmeden Le Guin, hem kendini hem okurunu gülümsetmek adına insan doğasına dair bir iki mizahi hikâyeli şiir söylese de kapanışı "*güz kızım*" diye çağırdığı ölüme seslenerek gerçekleştiriyor. Edebiyatla vücut bulan canının tılsımını gene edebiyatla vücut bulacak körpecik bir cana teslim etmeyi bekliyor. Dünyadan göçü, dansı bereketli bir tören gibi sahneleniyor içinde...

Derken beklenmedik iki bölüm çıkıyor karşımıza. Biri, şiir üzerine kaleme aldığı ayrıntılı, bilgilendirici bir yazı, diğeri ise yaptığı esaslı bir ödül konuşması.

Günün Geç Vakitleri'ndeki kimi şiirler kısacık, basitçecik ve vurucu iken kimi şiirler destansı, çetrefilli ve sersemletici.

Kitabın sonunda Le Guin her bir şiiri nasıl bir uyak düzeninde yahut düzensizliğinde yazdığını açıklıyor. "Biçim ve serbest ölçü arasındaki mayın tarlasına muzipçe atarım kendimi" diyen Le Guin için şair değildir şiire biçim arayan; şiirdir kendisine biçim arayan. Kabının şeklini alan bir şiir değil, özüne şekil arayan su misali bir şiirdir onun yazdığı.

Bununla birlikte, Le Guin belli bir kalıpta yazmaya da övgüler yağdırıyor. Önceden belirlenmiş bir kalıpta şiir kurmanın, özgürlüğü kısıtlayacağı beklenirken, zaman zaman yaratıcılığı beslediğini anlatıyor. Özgürce yazarken zihnin sürüklediği ne idüğü belirsiz yola savrulacakken, kalıba uyma çabasıyla uyaklı bir sözcük ararken daha iyi bir yere varılabileceğini aktarıyor. Bu, Le Guin'in kişiliğini, yaşam biçimini de haklı çıkaran bir yorum.

Birçok kadın-yazarın aksine mutlu bir evliliği ve üç çocuğu olan Le Guin hem çocuk büyütüp, hem evi işi yapıp hem de (yirmi küsur romanı, onlarca hikâye kitabı, şiir kitabı, çocuk kitabı, çevirileri ve eleştirileri olan bir) yazar olunabileceğini kanıtlıyor. Görece-özgür kadın-yazar kalıbını reddedip, bir türkü misali sıradan, uyaklı bir kalıpta özgür olunabileceğini sergileyen bir hayat onunki. Bu hayat biçimi, biçime uyum göstermiş şairin, yeni bir özgürlük biçimi yaratması gibi: "En aşikâr keşfim, bir biçimin bana bir şiir sunabileceği" derken hayat biçimini de şiir gibi yaşadığını hissettiriyor. Hayatının son vakitlerinden kesitler taşıyan bu şiir kitabı, bunun en büyük kanıtı.

Le Guin'in kitabının sonsöz'ü olarak seçtiği ödül konuşması, onun doğanın kutsal düzeninin methiyeler yakıştırdığı vahşi bitkiler kadar asi ve güçlü bir can olduğunun parıltılı vesikası. Günümüzde saf edebiyatın dönüştüğü edebiyat piyasası ve onun sevimsiz oyununu

kuralına göre oynayan yazarlar, yayınevleri ve ajanslara dürüstçe sözünü söylerken, bu adaletsiz ve edebiyata aykırı düzeni büyük bir doğallıkla eleştiriyor. Le Guin'in bu tarihi konuşması, ticarileşen edebiyat piyasası içinde kendisi kalma mücadelesi veren, saf edebiyattan başka kimseye boyun eğmeyen yazarlar için candan bir yüreklendirme. Yalnızca hakikiliği, saflığı, özgürlüğü seçen yazarlar için değil hakikiliği, saflığı, özgürlüğü seçen insanlar için de eşsiz bir kıvılcım: "Her tür insan otoritesi, karşısında direnişi bulabilir ve yine insanlar tarafından değiştirilebilir. Direniş ve değişim çoğunlukla sanatla başlar. En çok da bizim sanatımızla; sözcüklerin sanatıyla."

* * *

Ursula K. Le Guin benim için, uykudan önce bana tuhaf masallar anlatan, anlattığı masallar rüyalarıma, uyuyamadığımdaysa kafamın içinde yazdığım masallara karışan bir bilge büyükanne. Hayal gücüme güç katmış, sözüme öz katmış muzip bir oyun arkadaşı. Yalnız başıma çıktığım doğa yürüyüşlerinde bana yol arkadaşlığı eden, her bir kuş, her bir böcek, her bir bitki, her bir gök rengi üzerinden yaşamı ve insan olmayı savunan bir cesur kadın.

Ursula K. Le Guin'in şiirleri ise büyükannemin, oyun arkadaşımın, yol arkadaşımın birdenbire şarkı söylemeye başlaması. Romanlarında da bir anda şiir söyleyip mest eder insanı. Her şiiri bir büyüleniş, huzur, neşe, canlılık, farkındalık, şükran hissine sebep olan hayatımın kıymetli anları.

Zihnimin dağlarını, ovalarını, denizlerini, atlarını, böceklerini, kahramanlarını özgür bıraktım eşsiz kıymetteki bu şiirleri çevirirken, şiirleri içimde hep sonsuz bir hayranlıkla, incelik, emek, tedirginlik, neşe ile dilime katarken hem bu şiirlerin okuru oluşumu, hem bu şiirlerin çevirmeni oluşumu, hem de bana varoluş gücü ve imkânı veren canım dilimi kutladım. Uyaklı şiirlerin çevirisinde "dilim döndüğünce" uyak düzenlerine sadık kalmaya çalıştıysam da asıl sadakati tüm şiirlerde şiirin ruhuna, derdine, zekâsına, kokusuna, tınısına

göstermeyi amaçladım. Şiirin kendisini kendiliğinden Türkçeleştirmedim; şiirin Türkçedeki kendisini aradım aylarca, gündüz gece.

Kırılgan, narin bilinen edebiyatın tüyler ürpertici gücünü duyurarak kitabını noktalarken, Le Guin'in bir kez daha yuvaya dönmeye hazırlandığını hissettim.

Günün Geç Vakitleri'nde usulca, zekice şiirler mırıldanıp, çılgınca, çocukça dans eden Le Guin'in "hep yuvaya dönmek"ten kastının Zaman'a dönmek olduğunu anladım.

Aslında Le Guin için yuva bir mekân değil Zaman. Aklıyla, kalbiyle, diliyle kök saldığı ve hep ait olacağı ebedî bir Zaman.

Zaman'ın yeryüzündeki sureti ise doğa. Ursula K. Le Guin, doğaya dönüşmeye hazır.

Zaman'ın rahminde başlayan son gelip çattığında dönüşeceğimiz bereketli bir doğanın var olabilmesi için bize dünyayı, şeyleri, kendimizi ve birbirimizi şiirin saf, gizemli, doğal, sonsuz ve kutsal diliyle görmemiz için bir yalvarış bu kitap.

Doğadan gelip doğaya gideceğimizi ve böylece Zaman olacağımızı anlatmanın ötesinde, şiirden gelip şiire gideceğimizi ve böylece insan olacağımızı anlatan bir günlük.

Sevgili dilime kazandırmaktan onur duyduğum bu çeviriyi, 17 yaşımda üniversite eğitimim için İngiltere'ye giderken yanıma yol arkadaşı diye verdiği *Hep Yuvaya Dönmek* kitabıyla bana Ursula hayranlığını hediye eden babama adıyorum.

Can Gürses
21 Aralık 2017, İstanbul, Moda

Sonraki Vaktin Notu

Önsözü kaleme aldığımda Ursula Le Guin hâlâ hayattaydı. Fakat ne yazık ki sadece bir ay sonra eşsiz yazarımın bu dünyadan göçtüğü haberini aldım. İşte o zaman, bu kitap artık onun hakikaten son şiir kitabı oldu. Burada yazan şiirler, onun son sözleri, bir diğer deyişle öğütleri, öğretileri, mirası oldu.

22 Ocak 2018'de, günün erken vakitlerinde Kadıköy'de çıktığım yürüyüşte bildim ki Ursula Le Guin artık doğanın ta kendisiydi. Yumuşacık, nazik, zarif kar tanelerinin kılığına girip, zerre zerre, can can, şiir şiir sarıldı bana. Sonra şöyle fısıldadı kulağıma: "Bir iki güne muhteşem Virginia'nın doğum günü. Ona yetişmek için bugünden çıktım yola." Gözyaşlarım gülücüğüme karıştı. 28 yaşımda 88 yaşındaki bu büyük yazarın son sözlerini canım dilime çevirirken duyduğum korku, yerini sükunete bıraktı. Birbirinin varlığından ve var ettiklerinden güç bulan insanların yaşsız olduğunu, zamansız olduğunu hatırladım.

Türkçeleştirdiğim bu ilk şiir kitabının Ursula Le Guin'in son kitabı olması, daima peşinde olduğum güzellik için her zamankinden büyük bir emek sarf etmemi gerektirdi. Bana bu unutulmaz tecrübeyi yaşama şansı tanıdığı, emeğime emek kattığı için sevgili Emirhan Oğuz'a can-ı gönülden teşekkür ederim.

Can Gürses
8 Kasım 2018, İstanbul, Moda

Önsöz
Derin Hayranlık

Mayıs 2014'te, UC Santa Cruz'da, "Antroposen: Hasar Görmüş Bir Gezegende Yaşama Sanatı" adlı konferansta yaptığım bu kısa konuşma, son yıllarda kaleme aldığım birçok şiirimin ifade ettiği yahut yokladığı fikirleri toparlıyor.*

Şair Bill Siverly geçenlerde modern, ileri teknolojinin özünde dünyayı tek kullanımlık bir "kullan at" olarak görmenin yattığını söyledi. İnsanların bu konferansa katılma sebebi, tüm sorunların çözümünü teknolojide bulan zihniyetten kurtulmanın yolları üzerine düşünmek. Yeryüzünü yağmalama esasına dayanan daha "ileri" teknolojilere ihtiyacımız olmadığını söylemek kolay. Geri dönüşüme, sürdürülebilir teknolojilere, çömlekçiliğe, duvarcılığa, halıcılığa, tesi-

* Antroposen, jeolojik ve biyolojik süreçlerin insanın doğa ve iklim üzerindeki etkileriyle hızla değişime uğradığı çağımızı tanımlamak için kullanılan bir terim; insan çağı. (y.h.n.)

satçılığa, güneş enerjisine, çiftçiliğe, eski ve yeni aletlere ihtiyacımız olduğunu söylemek kolay. Ancak burada, yaradılışın efendileri gibi davrandığımız sefahatimizin tam ortasında, araba sürerken bile mesajlaşmak dururken akıllı telefonlarımızı elimizden bırakmamız ve son teknoloji eseri aletleri dört gözle beklememiz kolay değil. Zihinlerimizi değiştirmek büyük bir değişim getirecek. Dünyayı iyi kullanmak, dünyayı ve zamanımızı tüketmekten vazgeçebilmek için dünyadaki varlığımızı yeniden öğrenmeye muhtacız.

Yaşama becerisi, dünyaya ait olma farkındalığı, dünyanın bir parçası olmaktan zevk duyma, hayvanların hayvanlarla kurduğu ilişkideki gibi türdeşlerimizi tanıma eğilimine yol açar. Darwin bilgiye önce bilimsel bir temel verdi. Şimdi, hem şairler hem bilim insanları, sinir sistemi olmayan ve yaşamayan yaratıklarla kurduğumuz ilişkiyi –diğer yaratıklara benzer yaratıklara dönüşerek ve diğer şeyler gibi şeyleşerek kurduğumuz kardeşliği– aklı selimleştirerek sürdürüyor.

İlişki denen şey, her şeyin ötesinde bir karmaşıklığa ve karşılılığa sahiptir –daima en az iki yönlüdür, ileri-geri. Öyle görünüyor ki bu evrende hiçbir şey tekil değildir ve hiçbir şey tek bir yönde ilerlemez.

Bu bakış açısına göre biz insanlar, basit yahut karmaşık, doğrudan yahut gizliden, güçlü yahut kırılgan, geçici yahut uzun soluklu sonsuz bağlar ağının bilhassa canlı, yoğun ve bilinçli düğümleriyiz. Her şeyle birlikte ve her şeyin, eşyayı da kapsayan tüm varlıkların arasında yer alan bu bağlar ağı sonsuz olsa da bölgesel olarak kırılganlık taşır.

Descartes ve davranışçılar, bile isteye köpekleri hiçbir duygusu olmayan makineler olarak gördüler. Bitkileri de duygusuz varlıklar olarak görmek benzer bir cahillik değil midir?

Ağaçları, nehirleri yahut tepeleri yalnızca "doğal kaynaklar" diye görmemenin bir yolu da onları da türdeşimiz, akrabamız saymaktır.

Sanırım ben evreni öznelleştirmeye çalışıyorum. Nesnelleştirmenin bizi getirdiği noktaya bir bakın! Öznelleştirmek, el koymayı, sömürgeleştirmeyi, sömürmeyi gerektirmez. Aksine, aklın ve hayal gücünün erişebileceğinden daha harika bir doyuma ulaştırabilir insanı.

Bu doyuma ulaşabilmek için elimizde ne var?

Marcy Jacobus, *Romantik Şeyler*'de* şöyle der: "Ayar verilmiş bir şiir ancak hareketsiz nesnelerin durağanlaştırılmış sesine ya da ağaçların hissiz duruşuna götürebilir bizi."

Şiir, bir ağacın yahut taşın yahut nehrin ne olduğunu söyleme çabasıdır, onun adına insanca konuşmadır ve her anlamda "için"dir. Bir şiir bunu bir şeyle, bir kayayla yahut nehirle veya ağaçla, bir bireyle kurulabilecek insani bir ilişki kurarak ya da basitçe bu şeyi olabildiğince doğru tanımlayarak yapar.

Bilim dışardan bir gözle kesin tanımlar yaparken şiir içerden bir gözle kesin tanımlar yapar. Bilim açıklar, şiir sezdirir. İkisi de anlattıklarını kutlar. Cahilliğimizi ve sorumsuzluğumuzu bilgilendirmeyi beceremeyen sonu gelmez "bilgi" yığınından kurtulmamız için bizler hem bilimin hem şiirin diline muhtacız.

Bilim, temelsiz, gelişigüzel fikirlerin yerini alarak ahlaki duyarlılığı artırabilir; şiirse estetik düzeni, güzelliği göstererek ve icra ederek zihinleri, kardeşlik duygusunu geliştirmek üzere harekete geçirebilir, böylece kardeş varlıklarımızı vurdumduymazca tüketmemize, sömürmemize, savurganlıklarımıza ve zalimliğimize engel olabilir.

Şiir genellikle dine hizmet etmiştir; tek tanrılı dinler insanlığa Tanrı ile ilişki kurma ayrıcalığını tanıyarak cahilliği yüreklendirmiştir. Bu çetin konuda dahi şiir, türdeşlerimizle şefkatli kardeşliğimizin dilini bulacaktır.

On yedinci yüzyılın Hıristiyan mistiği Henry Vaughan şöyle yazmış:

Demek tepeler ve vadiler şarkı söyleme molasında
Olmasa da sözleri ve dilleri zavallı kayaların,
Hem koşuşur hem konuşurken oynak rüzgârlar ve dereler
Durur kayalar derin bir hayranlıkla.

* Marcy Jacobus, *Romantik Şeyler* (Romantic Things: A Tree, a Rock, a Cloud, 2012). (y.h.n.)

Vaughan'ın hayranlıktan kastı Tanrı'nın kurduğu şeylerin kutsal düzenine huşu dolu saygı ve bundan duyulan neşe, hazdır. Bense, hayranlıktan sonsuz bağları, şeylerin kutsal doğal düzenini ve bundan duyulan neşeyi, hazzı anlıyorum. Demek oluyor ki kayaları kutsal birliğimize kabul etmeliyiz ki onlar da bizi kendilerininkine kabul etsinler.

Günün Geç Vakitleri

Bağlar

APPLEGATE[1] EVİNDEKİ YERLİ İŞİ KÜÇÜK HAVAN ELİ

Kesif, ağır, ince damarlı, koyu bazalt
aşınmış, su gibi pürüzsüz, yuvarlacık bir merdane
körelmiş uçlarıyla bir vasıta: bilirsin ne vakit
hissetsen o mahir merkezî büklümü yahut kıvrımı mı demeli
ele şeklini veren, elin şekil verdiği,
senebesene buradan kavradı havan elini
kadının elleri, tam kavranması gereken yerden
düşsün diye kendi ağırlığınca, sığ kâseye
ezsin diye taneleri ve kalkıp insin diye yeniden
oturtarak ritmini o yumuşak, donuk şarkının
uzun uzun taşın içine işleyen
işte, elime aldığımda havan elini, anlattı nasıl
tutmalıyım, kaldırmalıyım kendisini, gösterdi parmaklarıma
onu usulca yıpratan parmakların kavradığı yeri
ki alsın böylece elime oturan, elimi dolduran bu zarif biçimi,
düşmeyi isteyen bu ağırlığı ve düşerken şarkılar söylemeyi.

TÜTSÜ

H. F. için

Kibritin ateşi tutununca yarım inçlik kutuya
tutuşur ve ben söndürürüm onu nefesimle.
Ateş büyür ve parıldar
altın gibi, söner sonra ve ölür neredeyse
hayaletimsi bir mavilik damlası hâlinde
derken ayrılır, süzülür,
dans eder havada bir ateş demeti
yükseğe, biraz daha yükseğe, yoktur şimdi.
Artık
için için yanan tütsüden
sedir ağacının tatlı kokusu yükselmektedir
hatıraya benzer bir süre boyunca.
Sonra küller kalır yalnızca.

MUTFAK KAŞIKLARI

Yenisi

İspanyol zeytin ağacından oyulmuş kaşığım
Tehama Bölgesi, Kaliforniya
Corning'te
I-5'in[2] hemen başındaki
Olive Pit'ten[3] aldığım,
hafif ama ağırlığı yeterli.
Boyu kısa, endamı yerinde
karıştırmak için doğru boyutta,
evinde hisseder kendini elimde.
Zeytin etinin donuk esmerliğinde,
derisi gibi zeytinin kara çizgili
damarları berrak ve akıcı.
Bir odunun damarı
dilidir ağacın.
Yağlıyorum kaşığı zeytinyağı ile
ve başlıyor anlatmaya gri-yeşil yaprakları,
köpük köpük çiçeklenmenin anlık kokusunu,
zor hayatı, derin kökleri, uzun seneleri.
Hiç görmediğim İspanya'yı.
Kaliforniya'yı ve yazı, yazı.

Eskisi

Çelik kaplama karıştırma kaşığım
1954'ten, Georgia, Macon, Holt Bulvarı'ndaki
dul Killian'ın mobilyaları
ve mutfak gereçleriyle dolu evinin
alt katındaki
ilk dairemizden yadigâr.
Sıradan ağır bir yemek kaşığı,
sade, dengeli,
çukurunun sol ucu
yitirmiş şeklini, aşınmış
onlarca yıl, belki yüzyıl
sağ eliyle iş gören biri tarafından
karıştırılıp çırpıldıkça.
Önce Killian Hanım, ardından ben.
Öyle beğenmiştim ki kaşığı, taşındığımızda
sormuştum alabilir miyim acaba.
O eski şeyi mi? Tanrım, tabii ki,
yumuşacık bir gülüşle,
al çocuğum istiyorsan, senin olsun.

ÇANAK ÇÖMLEK

Eski kil çanak
lekelenmiş kara kara
ne çok pişti
bir zamanlar
fasulye doluydu içi
fırına girerdi
bir daha bir daha
tertemiz yıkanırdı
zamanla ve tekrar
fırınlana fırınlana kil
gün gelir
çatlar
kılçıklar kelimeler
çömlek kırıkları
hepsi geri döner

AKRABALIK

Ağır ağır yanarak o büyük ormanın ağacı
durur hafif göçüğünde karın
etrafında eriyen ılık, süreğen
ısısıyla ağacın varoluşunun ve kök, gövde, dal, yaprak
olma arzusunun ve bilme arzusunun
yeryüzünün karanlığını, güneşin ışığını, rüzgârın dokunuşunu,
kuşun şarkısını.

Köksüz ve huzursuz ve sıcakkanlı, bizler
tutuşuruz bizi kör eden aleviyle
iki yüzyıl önce fidelendiği günkü kuvvetiyle yanan
bu yavaş, uzun, kardeşçe hayat ateşinin.

BATININ KANUNSUZLARI

Kutluyorum pelinleri,
bodur meşeleri, hazine avcısı çamları, ardıç ağaçlarını,
küçümsenenleri ve dışlanmışları
yahut gönülsüzce kabul edilenleri
çünkü başka türlü bir şey yetişmez burada.

Onlar bize boyun eğmeyecek
olanlar, süslemeyecekler bahçelerimizi,
ne eşya olacaklar ne yiyecek
bir tutamı yakılacak sadece ihtiyaç olduğunda
çünkü başka türlü bir şey yetişmez burada.

Onlarınki inatçı bir büyüme cüreti
yılan taşı üzerinde ve killi sert toprakta
bazen hiç susuz ya da bir parçacık suyla
yan komşunuzdan aşırdığınız,
anlayacağınız başka türlü bir şey yetişmez burada.

Kutluyorum huysuz yamru yumru gövdeyi,
keskin kokulu gri-yeşil yaprağı yani pul pul iğneyi,
ağır kozalağı, acı dutu, minnacık tomurcuğu
ve kedi otlarının heybetli, ekşi kokusunu
madem ki başka türlü bir şey yetişmez burada.

Kaskatı ve her ne olmuşsa zehirlenmiş diyarın yerlileri,
yabani, dikbaşlı, dediğim dedik
paylaşmazlar hiçbir şeyi ancak yaşamla örterler
çıplak, muhtaç toprağı
yetişirler başka türlü hiçbir şeyin yetişmediği burada.

KANADA VAŞAĞI

Biliriz biz nasıl bilmeli, nasıl düşünmeli
nasıl göstermeli bildiğimizi
cennetin parlak cahil gözüne,
nasıl meşgul olmalı ve nasıl üremeli.

O bilir nasıl yürümeli
bir başına ardına bakmadan ağaçların arasına,
öyle hafiftir ki adımları yumuşak ayaklarının, batmaz
karlara. Nasıl geriye bırakmamalı ne iz,
ne ses ne gölge. Nasıl çekip gitmeli.

EKSİK OLAN TEK ŞEY

Nihayet yolları kesişti ateşböceklerinin Rocky Dağları ile
sürüklenirken batıya doğru esen nemli, yumuşak meltemlerle
taşınırken tuzlu ve zehirli çöllerin
ve o korkunç beyaz dişli Sierra'nın üzerinden
sessizliğine dek Kaliforniya vadilerinin
oradalar rüyamda, Kishamish'teki verandada
o havai böceklerin tümü
gelip gidiyor yazın alacakaranlığında yakınlara
ve uzaklardaki ormanlara, dağın oralara
her zamankinden ince, bitkin, sayısız gümüş zerresinden
mürekkep çayırlar parıldıyor karanlıkta.

Düşüncelere Dalmak

ASHLAND'DE[4]

Dereyi geçince upuzun karman çorman bir örtü çıkar karşına
ceviz, diken çalısının dalları ve yapraklarından mürekkep
yumuşak bir kış gününün rüzgârsız doğumunda

kızım düşüncelere dalmıştır güvertede
usulca çene çalan derenin yukarısında
izdihamını gözlemleyerek küçümenlerin

bir dolu yaprağın üstünde sarı kuşlar
çabuk çabuk gelip gidiyorlar
bir görünüp bir gözden kayboluyorlar.

Kızım dedi ki, onlar
zihinde dolanan düşünceler gibi,
minicik kuşlar gibi bir dolu yaprağın üstündeki.

EVİM

Bir yuva kurdum Zaman'da,
ana yurdumda. Pek uzak değil şehirden,
batıya bakıyor tepelerden
tarlaların, bağların, vahşi toprakların ötesinden
kıyısına doğru Sonsuz'un. Yıllarımı aldı
onu istediğim gibi kurmam,
uyku verandaları, gölgeli odaları,
çeşmeli iç bahçeleri.
Giriş kapısının üstünde, bir kelimesi
henüz bilinmeyen bir dilin, anlamı muhtemelen Şükran.
Yaz havası dolar pencerelerden içeri.
Kışın yağmur tıpırdar avlularda
ve küçük havuzlarında çeşmelerin
ve toplaşır damlalar, akmak üzere derin saçaklardan.

MCCOY DERESİNDE[5] DÜŞÜNCELERE DALMAK

Ararken sözcükteki mantığı, şöyle akıl yürüttüm:
Orada olmak, o kutsal yerde,
tapınakta. Büsbütün tanıklık etmek ve böylece
sunağına dönüşmek tanık olunanın.

Gölgede, dere kenarında düşüncelere dalmışım
tepelerden gelen o müthiş sular nasıl da
değiştirdi su yolunu bu ilkyaz.
Kaldı yerinde derenin ortasındaki dört büyük kaya.
Söğütlerin kimi serpilirken kimisi ölmüş,
kök salmış kimi, kimini kökünden sökmüş sel.
Vadinin üzerindeki göz alıcı ışıkta
bir kuzgun yola koyulmuş doğudan batıya;
gölgesi kanat çırpıyor çevrekaya boyunca
kuzgun kadar suskunca. Düşüncelere dalmak
hiçbir şeyi süreksiz göstermiyor bana.

Kitaba bakınca buldum:
Zamandır tapınak –Zamanın kendisi ve Mekân–
gözlemlenmiş, işaretlenmiş, kurmak için kutsal yeri
dörde bölünmüş gökte, o duvarsız zeminde.

Katılmak için sürekliliğe,
suyu takip eder zihin, gölgesi olur kuşların,
inceler yerinden kımıldamamış kayayı, uçuşların zarifini.
Usulca, sessizce, tek söz etmeden,
yükselir mekânın sunağı ile vakit.
Öz yok olmuştur ki övülesi bir fedakarlıktır bu
derken gömülür sessizliğe övgünün kendisi.

YILDIZ VUSLATI

Zihin çizgiler çizer bir yıldızdan bir yıldıza
uçar Kartal ile Kuğu böylece
enginlere, parıltıya, uzaklara
şafaktan evvel, karanlık boyunca.

Birbirine uzaklığı Denep[6] ile Altair[7] kadar
bir kimsesiz zihinden bir başkasına
aşk savurur o hayal edilemez çizgiyi
ve kavuşturur ateş ile ateşi.

ZAMANA İLAHİ

Zaman der ki "Şöyle şöyle olsun"
her an ve bir anda
uzam'a ve ışıltıya sahip olur
her bir parlak gökada.

Ve gözler seyreder ışıltıyı.
Ve sivrisineklerin titrek dansını.
Ve denizlerin enginliğini.
Ve ölümü ve şansı.

Zaman yer açar
eve gidip dönmelere
ve Zaman'ın rahminde
başlar her son.

Zaman, olmaktır ve zaman
olmak, birdir ikisi,
parlamaktır, görmektir,
koyulaşmaktır alabildiğine.

BEYAZLIK
Melville Üzerine Derin Düşünceler

I

Beyazlık kıtayı aştı
bir zehir sisi gibi ve gittiği yerde
köyler kimsesizdi
yuvalar ve yollar terkedilmiş

Beyazlık hırs ve zalimlikle
çorak bıraktı derin denizleri
Büyük göçler sürer gün boyu
beyazlığa ve yokluğa doğru

II

Beyazlık kendince haklılığıyla
ağartır yaratıkları renksizleştirir
tahammülü yoktur
hiçbir gölgeye

III

İnsanlar geçiyor görmeden görünmeyeni
gözlerini alamadan küçücük bir ekrandan
işte orada taklit ediyor beyazlık
insanların gündüzünü gecesini

Kulaklarını tıkadıkları beyaz gürültü
boğuyor mırıldanan kadim bir sedayı
kutsamak için
karanlığı

KUZEYBATI KIYILARININ JEOLOJİSİ

Küçük kasabalar, sürüklenmiş ağaç dallarının ateşi
yanıyor sahil boyunca...
Karanlık bastıracak geceleyin
derin bazalt yerinden oynayıp esneyince,
burunlar çöküp, uçurumlar düşünce.

Derken
kargaşası, geri dönen denizin.
Ve sessizlik.

Usulca sürüklenişi yıldızların.

İsteriz ki bir hükmü olsun günahımızın,
hırsımızın, savurgan savaşlarımızın,
uyarı addederiz hatamızı.
Oysa ne ifade eder herhangi bir davranışımız,
karanlık gecenin ucundaki yeni kıyılara,
güzelim, günahsız sabahlara?

AFRODİT'E[8] İLAHİ

Venüs, doğunun batının güneşi, Pasifik'in Tanrıçası,
köpükten-doğma, amansız, duyarlı:
sıcak ve fırtına hizmet eder sana ve sen kuşanırsın
volkanların ateşten tacını.
Nehir aşağı akıntıyı takip eden genç somon
ve akıntıya karşı yüzen ihtiyar, yavrulamak ve ölmek için,
senindir onlar, senindir sis-içen o ormanlar da
Senindir o kayıp adalar ve adaların
sıra sıra dizili zümrüdî yarım haleleri. Senindir
İmparator'un batık savaş gemileri
ve derin deniz çoğuzlarının usul usul dönen girdapları.
Ay, el aynandır senin.
Zaman'ın anası ve Yıkım'ın kızı,
suların üstündeki ışıktır ayakların.
Köpeğindir ölüm, peşindedir kıyılara dek
sızlanır gördükçe dalgakıranların
tomurcuklara, ölümsüz köpükten-çiçeklere
dönüştüğünü, adımlarının parlak
izini bıraktığın noktada.
Ey Afrodit'i Fukushima'nın,[9] merhamet et
korkuya düşmüş bu sersem çocuklarına.

Ulaklar

80. ELEMENT[10]

Kurnaz, zarif Hermes,[11] yolcunun kılavuzu
borsacıların tanrısı, hep kârlı çıkan tüccar
hırsız ve çırak, ayakları kanatlı, en çabuğu ulakların,
    doğruluğuna güvenilen, oysa efendisi yalancıların:

Hermes, elinde çifte yılanlı şifacı asası,
    güzelim zehirli cıvası,
sessiz Merkür, kaygısızca, acımasızca ilerler
    önümüzden, göstererek bizlere karanlığın yolunu:

huzurlu ve berraktır gözlerin, ey en naziği sahtekârların.

HİKÂYE

Bu sadece bir bölümü bir hikâyenin, birçok hikâyenin daha
doğrusu,
üçüncü oğlan çocuğu yahut üvey kız çocuğu
imkânsız ayak işleri için tekinsiz ormana gönderildiğinde
karşılaşırlar pençelerini kapana kıstırmış tilkiyle
yahut yuvalarından düşen minik serçelerle
ya da bir su birikintisinde başı dertte bazı karıncalarla.
Oğlan serbest bırakır tilkiyi, kız yuvalarına koyar yavru kuşları,
sağ salim ulaştırırlar yuvalarına karıncaları.
Küçük tilki geri gelecektir daha sonra
ve sürükleyecektir oğlanı prensesin hapsedildiği şatoya,
serçe ise götürecektir kızı altın yumurtanın saklı olduğu yere,
karıncalar ayıracaktır her haşhaş tohumunu kendilerine
kumların arasından, ölümcül sabah ışımadan,
sanmıyorum ki bir şey daha eklenebilsin bu hikâyeye.
Ömrümce anlatır durur bana kim olduğunu kahramanın
ve nasıl mutlu yaşandığını sonsuza dek
can kulağıyla dinliyorsam eğer.

ARION[12]

Arion, benim kara taçlı kılavuzum
o uzun düş boyunca, adını
biliyordum uyanırken karanlıkta
bugün, şafaktan önce.

Karanlık denizler boyunca süzülür yunuslar.
Düşler hem göründüğü gibidir hem de değil.
Tüm yapılmış olan, yapmanın kendisindedir:
başarılmış, tamamlanmış, olup bitmiş.

Yanı başımdaki nazik, sessiz varlık
yolumuz uzaklara mı çıkardı, eve mi?
Vazgeçilmiş olan mıyım ben, vazgeçen mi,
kardeş, sevgili, yabancı, Arion?

BİLDİRİLER

Serrano Kızılderililer'i, Sierra Nevada'nın yüksek vadilerinde yaşanan depremlerin, Joshua Tree Çölü'nün[13] aşağısındaki Mara Vahası[14] göletlerinin su seviyesini değiştirdiğini iyi bilirlerdi.

Altüst olur bu sakin göletlerin suları
birdenbire, batar dibe
büzüşüp çamur olur ve sonra fırlar sel olur, tortulu,
huzuru kaçmış; çöl palmiyeleri dört bir yanda
titreşir sıcak sessiz havada. Yüz
mil ötede tepelerde bir mil daha yüksekte,
bir vadi ürperir ses altı gök gürültüsüyle,
yeryüzünün içsel ateşinin dürtüsü
ilerler ışıksız ana caddeler boyunca, katlanmak için
bildirisine boşluğun, yeraltının,
yükseklerde parıldayan o uzak menzillerin
ve gölgemsi vahasının Mara Çölü'nün.
Düşüncenin gölgemsi kaynakları batar yahut akar
itaat ederek vücudun iç dünyasındaki gibi
derin ve tuhaf dürtülere ve sarsılır, biliriz böylece
eli kulağındalığın esrarını, değişkenliğini.

DÜŞ TAŞI

Ararken, yalnızca onu kaybettiğimi bildiğim bilgiyi
elime alıyorum elle tutulamaz olanı
ödemek için tüm maliyetleri aşan bedeli.
Gri bir taş avuç içime uzanmış.
Sisle kaplanıyor pürüzsüz yoğunluğu
ve bir ateş kımıldıyor içinde, dizginlenmiş, sakin,
hareli bir panzehir taşında ya da bir arıkuşunun
pembe-turkuaz göğsünde kımıldanırcasına. Bu yumuşak, renkli
alevler
sessiz ve sözsüz hareketlerinde dile gelirler,
söylemek için bana ne olduğunu bildiğimin ve kaybettiğimin.
Bu huzurlu hatırayla anlıyorum ki
özgürüm ve nihayet evimdeyim.
Uyanıyorum, bedeli ödediğimi öğrenmeye
Uyanıyorum, boş avuç içimle yüzleşmeye.

İHANETE UĞRAYAN HERMES

hommage à R.M.R.[15]

Ne vakit yas tutsa bir Tanrı
titrer dünyanın
dört bir köşesindeki
o derin taşlar.

Tüm Tanrılar içinden o!
İris'ten[16] bile ince,
hafif, şen –tüy gibi
çırpınır baştan ayağa,

o keskin gözleri, sezgi dolu
sakin özgüveni –hem
göğün ortasında, Olimpos'ta
evinde hisseder kendini hem yeraltında–

ulakların en çeviği,
kurnaz, hırsız
ola ki bir hırsıza ihtiyaç var
ikna edici, hilebaz.

En büyük görevi
tanışmaktı fanilerle
şu şaşkına dönenler
ölümlerinin eşiğinde,

ve sessizce rahatlatarak onları
ele avuca sığmaz gülücüğü ile
kibarca kılavuzluk etti
olabilecek tek yol boyu,

aşağıya doğru
gölgenin uzun tarlalarına.
Ve bu göreve, bu güvene
sadıktı daima.

Elinde ince değneği
etrafına dolanan
zayıf oyunbaz yılanlarla yönetti
sürüsünü her çoban gibi.

Kaçırmadı birini bile.
Daima tümünü birden götürdü
karanlığa
olabilecek tek yola, aşağıya.

Bir defa, yalnızca bir defa, izin verildi
görevinin değişmesine,
fevkalade tersine dönmesine.
O bir defa, bir kızın eli

vardı elinde, yalnızca peşine düşebilirdi,
sözünü geçiremezdi; yalnızca yukarı çıkabilirdi,
aşağı inemezdi; yukarıya, ışığa.
Kalbi ışıklar içindeydi.

Ölümsüzlüğünün yükü
azalıyordu gitgide
attığı her bir adımında
o canlandıran yolda, kızla el ele.

Ve sonra o budala
o sözüne uyduğu şair
sözünü bozdu, ihanet etti kıza,
ihanet etti ona –renk değiştirdi.

Tüm sonsuz varoluşu boyunca
yalnızca bir defa
öğrenebilirdi
ölümlülük nasıl bir şeydi:

elinden kayıp gitmişti,
o tek şansı da
çalınmıştı ondan
ihtiyacı bile olmayandan.

Elleri bomboştu şimdi,
kız çoktan
karışmıştı gölgeye.
Biliyordu kız aşağı inişi.

Yas tutmayacaktı.
Işığa doğru sıçradı,
havalandı, şenlendi.
Fakat sallandı o derin taşlar.

Dörtlükler

TUZ

para Gabriela[17]

Küçük kâsedeki tuz alenen bana bakıyor
tüm o ufacık, pırıltılı gözleriyle ve şöyle diyor:
Ben susuz denizim.
Kanının tadındayım.

MART

Nedir günün gözlerini usulca aralayan
Bahar'a? Tarantula.[18] Gündönümü dümeni.
Söğütle menekşenin uçsuz bucaksız kutsal lokomotifi.
Gezegen, solgun semadaki.

HARNEY COUNTY[19] DAĞ ZİNCİRİ

Kendi hâlinde ve asil, o yüce tepeler
şaha kaldırırlar yalçın kayalıklarını ki
dinginceaşağılara süzülsün yamaçları
cennetten gelmişçesine kıvrım kıvrım.

ARTEMISIA TRIDENTATA[20]

Kimi insafsızlıklar biçilmiş kaftan ihtiyarlığa.
Narin genç otlar cömert ve uysal,
oysaki yaprakları ağarmış bitki kuru yalnızlığında
nasıl da sevecenlikten uzak, nasıl da küstah.

ECOLA[21]

Yürüdüm küçük körfezin yamacı boyunca.
Rüzgâr kahkaha attı, martılarsa narâ.
Tatlı su kucaklaştı tuzlu kumla
derin denizle derin toprak arasında.

KARANLIKTA YAZILAN

Zihnin dişi aslanları tehlikelidir.
Kallavi kıvrımlı kumral vücutları yayılır
uyku ovalarına. Keskindir köpekdişleri.
Mıhlanır kalbime alev sarısı gözleri.

ŞARKI

Dilim dönmeden dönüyorum hâlâ
olacağım her şeyi unutmaya.
Işık seriyor gölgeyi
yürüdüğüm yolun yüzüne.

GECE SESLERİ

Iera'daki[22] *Çan*

Zerre merhamet yoktu o Toscana çanında.
O sert, ahenksiz ses yumruğu
vururdu her saat başı –duraklardı– vururdu yine
dağ kasabasının taş sessizliğinin içinde.

Portland Trenleri[23]

Uykuya aç şehir kararını vermiş
dili tutulmuş olmalı o asil, cana yakın gezginlerin,
uzaklığı ve karanlığı terk etmiş sesler
haykırıyor ötelerdeki kavşaklarda: *Geliyorum, Geliyorum.*

Forest Park'ın[24] *Baykuşları*

En uzak köşesinde işitmenin,
gözle seçilemeyen ilk yıldız misali,
bir küçük tiril tiril titreyiş ağaç gölgelerinde.
Bekleyiş. Bitkince, bir yanıt yine de.

Eserler

EMİRLER

Andromakhe[25] eğer bilseydin
o lime lime cesedin
etrafında sürükleneceğini gün
be gün Truva duvarlarının
emriyle Akhileus'un ve eğer görseydin
kendini utanç içinde çorak bir Yunan adasında
Pirhus'un kölesi hâlinde
rüzgârlı gün ışığında
Hektor ve sen gülüşürken siperlerin ardında
göğe kaldırdığınız minik oğlunuz
ölüme atılacakken çok yakında
o yüksek duvardan emriyle Odysseus'un
ve babasının miğferinden korkup
usul usul ağlarken o çocuk
siz hâlâ gülüşmekle meşgulken
o an bilseydin eğer
biz Homeros'u okuyanların bildiğini
ne olurdu başka türlü yapacağın?

OYUNLAR

Hani ben Altın'ı aldığımda alkış tutan kalabalıklar,
kimdi onlar o zamanlar? Şimdi neredeler?
Ne tuhaf bunları düşünmek. Bilirler mi nasıl
görürdün engelleri, ihtiyarlamadan çok evvel
ve merak ederler mi nasıl olup da koştuğunu o yarışta?
Üzgün değilim, artık her şey söylendi ve bitti,
burada bir başıma uzanmak, koşacak hiçbir yerim olmadan
sessizce, bu uçsuz bucaksız karanlık yerde.

USTASINA

Bırak da çıkıp geleyim ve gireyim
o müthiş malikânenin kapısından,
hizmet edeyim mutfağında, yerleri süpüreyim.
Bu yaşımda, bırak da
hiç iş göremeyecek kadar yaşlanmadan
çalışayım senin için birazcık daha.

Geçmişte olduğu gibi, sahip olarak bana,
azat ettin beni.
Emret itaat etsin sana tüm varlığım,
kullan artakalan aklım ve kuvvetimi
biçimlendirmek için görmediğim sonu,
senin gizemin, benim hakkım.

TANIMLAMA YA DA ATI GÖRME

I. Dickens'ın Zor Zamanları

"20 Numaralı Kız, bir at tanımla."
Ama sirk binicisi Cissie
söyleyemiyor bir at nedir
fuzuli işlerle körleşmiş okul müdürüne
atı göremeyen bir adam o.

II. Delacroix'nın Çizimi[26]

Mürekkebin bu çizgisi çevresinde değil atın.
Kementle yakalayıp dizginliyor belirli bir
açıdan görülen belirli bir şeyi
bir kâğıt parçasının üzerinde, bir kereliğine.
Bir şey yakalandı ama tutulamadı tek bir şey bile.

III. Judith'in[27] *Adlandırma Korkusu*

Korkuyor tanımlamanın yok edeceğinden
şeyin o gizli şeyliğini,
sanki bir sözlükte bulunabilirmiş gibi
ritmik toynaklar, genişleyen burun deliği,
şiddetle çarpan müthiş kalp.

Sınırlandırmak değildir tanımlamak,
öylesine ileri gidemez sözcükler.
Şair'in dizesi bile sadece bir ânını
zaptedebilir dizginlenemez olanın.
Özgürce koşuyor at.

ÖLÜ DİLLER

Rezalet, bu ölüm, sürüklüyor
bir sürü hayatı ve hayat dolu akılları
peşi sıra anlamsız,
sonsuz, ahmak sessizliğe.

Ne kadar çok yolu olursa "Anne" demenin
o kadar bilgeleşir dünya.
Asla yetmez sözcükler
"Aferin!" yahut "Hoş geldin!"i karşılamaya.

Dörtlüğün bir dizesi canlandırır yitirilmiş "Nisan"ları.
"Ev" adı altında var olur tüm milletler.
Kullanılmayan sözcüktür kullanışlı olan belki de.

Eski isimlerin yoktur acelesi.
Bir hayli sabırlıdır eski fiiller.
Öğrenmektir hayatın can suyu.

Yaşlılar anlatabilirler efsanevi kökenini
kayboldu kaybolacak eski dillerin
kendi kutsal miraslarının bilgisiyle
kandırılan çocuklara.

Miyop bilginler kaşlarını çatarak bakabilirler
kitabelerin parçalarına daima
gençler esnesinler diye uzun uzadıya
öğrenirken acımasız gramerleri

konuşabilmek konuşulmayan dilleri
ve işitmek, işitildikçe varolan o insancıl müziği.

PORTLAND SANAT MÜZESİ'NDEKİ KALİFORNİYA MANZARALARI

Bu büyük olanın adı "Dağ Sessizliği"
oysa şu ötesindeki, "Sıradağ
Bölüğü" taşıyor sessizliği
gri bir taş tasın suyu taşıdığı gibi.

Resmi incelerken
nasıl böyle kendiliğinden sessiz
olabildiği doluyor zihnime. Nasıl böyle sus pus
ilerlediğimiz şu resmedilmiş gökler ve denizler içinde.

İyiliği bir resmin,
müzeden çıkarken beraberimde götüreceğim hediyesi,
varsın sessizliği olsun onun,
bir tas su gibi dolu ve suskun,

sonradan tutabilirim onu ruhumun elleriyle
ve içine bakıp görürüm ışığın nasıl da düştüğünü granite.

İŞİM

Evi çekip çevirmek ve çocuk büyütmek
işten sayılmadığına göre, yalnızca bir işim oldu şimdiye dek.
Beş yaşındaydım işe
çırak olarak başladığımda ve
birçok yönden öyleyim hâlâ
yavaş öğrenen biri oldukça
gün sayarken seksen beşe. Bir hayli talepkâr
zaten iş de.
Parlak sarı arabayı süren patron
ve şu dağ pınarlarındaki dokuz kız kardeş
hepsi de çetin ceviz ama adildir. Zaman zaman
hiç tınmazlar söylediklerinize,
fakat bilirsiniz ki gözleri daima üzerinizde.
Zerre kabul etmezler yalapşap işleri.
Bazen berbattır ödemeler.
Bir varmış bir yokmuş altındır alıp alacağınız bazen.
Bazen de aldığınız ücret
aşar hayal gücünüzü de arzularınızı da.
Nasıl da minnettarım bu şirket için çalıştığıma.

Vakitler

YILBAŞI

Kanadı kırık kartal öfkesi
boğuşur bedenimde kör edesiye
parçalamak için demir parmaklıkları demir gagası ile.
Artık çok geç iyileşmek yahut tatlı tatlı şifa bulmak için.
Bunca derin bir yaraya hiçbir el iyi gelemez.
İçimde saklı, kuşun alması gereken yol,

bu kafeste, elde edebileceği tüm gökyüzü,
aklın o engin, billur, sabırlı sessizliği
uçuşun başarılabileceği ve azılı düşüncenin sözcükleri
yüzüstü bırakabileceği ve mesafeleri aşıp, arayıp bulabileceği
geçmişin tüm acısı, sancısı, kalp ağrısı.

MEVSİMLİK DİZELER

Temmuz, Ağustos

yaylaların yükseklerinde yaz akşamlarının altını
gerinir durur Venüs peşine düşünceye dek
günbatımının
ve Vega'nın[28] güneşi şimdi sadece hasret çekiyor ve varsayıyor
parlak kanatların sanki tümünün birden
neşe saçarak sessizce taşıyacağını Kuğu'yu
gece yarısı nehri boyunca, o ılık
loş kıyıya değin
ilk kuşun
dile geleceğini

Kasım, Aralık

aşağıya doğru
o yüksek
tepesinden Sonbahar'ın
bir yol geçer
karanlıklardan
soğuğa doğru
Hemen geçince anın sırrını saklayan
    gri omuzlu heybetli taş kütlesini, o görünmez güneş
durup
yüzünü çevirirken

Ekim

Belli belirsiz, beyaz sürüklenişi
yüksek sisin nehre doğru
ve tüm mavi oluverir sana külrengi.
Güneşse gümüşî.
Yazın balı akıp tükenir.
Kuru kavaklar ürperir.

DENİZ CADISI[29]

Son dördünde ay ışıklar saçar
eteğinde yıldızlar, süzülür
batıya yükselirken med cezir,
    soğuk, soğuk ve vahşidir.
Bir başına katılır ruhların gününe
Ekim'in son gecesi,
kuzey rüzgârında bir hayaletin nefesi
    vahşi, vahşi ve soğuktur.

ARASINDA

Perdeler arasında mola var.
Yapraklar gecikti düşmekte, bu sonbahar.

Hüküm ve ilâm arasında,
bir fısıltı bekleme odasında.

Onca olan biten arasında
Bir sırrı, bir hissi taşır olaysız bir hâl.

Bir kış rüzgârı fısıldar yalnızca
iki kış ağacının gergin ve çıplak durduğu arada.

ALACAKARANLIĞI YAZMAK

Ashland, Oregon, 2014

Ağustos'un otuzunda
güvertede güvertenin üzerinde
yaprakların saklandığı küçük nehrin üstünde
saç baş birbirine karışmış ihtiyar hippilerin
ot içip, birbirlerine siktir çektikleri
Shakespeare'in diliyle gelişen
o küçük şehirde
akşamın geç vakitlerinde
yazın son günlerinde
geldiğimiz sonda, son yaşlarımızda
oturmuş, cırcır böcekleri korosunu dinliyorum
ve gaklamasını uzaktaki bir karganın
ve bir şiir yazmak istiyorum
geç vakitlerini anlatan alacakaranlığın
ve en sonunu anlatan Ağustos'un
benim altın Ağustos'umun
ve tüm yazın

ve sanırım onu yazdım.

Hayır henüz değil.
İşte:

sona eren
rüzgârı yazın, rüzgârı
sona eren günün
    usulca
        oynaşır
yapraklar arasında, bir sürü
        yaprağın arasında
    usul usul
havanın her zerresinde
toplaşır, akşam
            her yanda

O Eski Makam

O ESKİ MAKAM

Biçim, Goethe'nin
"Nachtgesang"ından alınmıştır.[30]

Yeni bir makam arardım,
ne denesem yanlış ve hatalı tınlardı
bir nağme bulmamla kaybetmem bir olurdu,
işitmekten eski bir şarkıyı.

Bir nağme bulmamla kaybetmem bir olurdu
ve her gün, devamlı
düşüncelerimin ve işlerimin arasında
yarım yamalak işittiğim eski bir şarkıydı.

Düşüncelerimin ve işlerimin arasında
bir nağme tınlardı kuvvetle,
fakat değişirdi hemen ne zaman peşine düşsem,
kaybolurdu o eski şarkının içinde.

Kendi seçtiğim nağmeler
hep yanlış ve hatalı tınlardı
Yeni bir makam arardım,
bulduğumsa eski bir şarkı.

HATIRLAYAMAMAK

Şeylerin kendi isimlerini unuttuğu ve karaca yavrusu ile
çocuğun korkusuzca yan yana yürüdüğü ormanında Alis'in
çiçek açabilir bir taş, alev alabilir bir kaynak,
hafifleyip umarsızlaşabilir külçe gibi bir insan ruhu.

Oysa kuvvetten düşen aklın ormanında
sözcükler yapraklar gibi çürürken ve çokça tepilmiş yollar
kaybolurken, ruh bitimsiz bir yola doğru ayaklarını sürüyerek
ilerler,
unutulur gider çocuklar, karacalar, çiçekler, ateşler.

ŞELALELERİ GEÇERKEN

bir halk şarkısına sözler

Geçerken bulutlu tarafa
ardımızda bırakırken aydınlığı
yok hiçbir yer saklanacağımız
yağmurun bizi bulamayacağı
    Basıp giderken ağır ağır hızlı hızlı
    geçmişte kalıyor tüm gün ışığı
Geçerken bulutlu tarafa
bambaşka bir havaya
mutlaka vardır bir yer saklanacağımız
ve çalışacağımız birlikte olmaya
    Dünya nasıl da soğuk ve engin görünüyor
    geçerken bulutlu tarafa

KEDERŞARKI

Gel benimle canım kederim
uzaklara gel benimle
yolların batıya doğru daralıp
denizlere çıktığı yere

suların akşam vakitleri
ağır ağır koyulaştığı yere
tüm rüzgârların uyuyakaldığı
ve tüm seslerin kesildiği yere

İHTİYAR DELİ KRALİÇE

I

İspanya'nın Kraliçesi, İhtiyarlayıp Delirince,
Hayalinde Kristof Kolomb'la Beraber Olduğunu
Yazar Kızına

En güzelim,
İnkâr ediyorum seni.
Yeni keşfedilmiş diyarım değilsin benim
ne Hesperid'imsin[31]
ne de Amerika'm.
Sen benim değilsin
ki isim vermem sana.
Yırtarım haritasını
senin dünyanın
içinden senin ırmaklarının aktığı
yanlış yerlerden,
hayali dağların
yanıltıcı geçitleriyle seferimi saptırdığı
bataklık kumlara,
yamyamlara, jaguarlara.
En dürüstüm,
sahip çıkmıyorum sana.
sahip değilim sana.
Seni hiç tanımadım aslında.

Ne zaman bana söylersen
kim olduğunu
çağıracağım seni o isimle.
Ne zaman bana söylersen
nerede olduğunu
pusulam işaret edecek orayı.
Ne zaman bana söylersen
çayırlarını, sıradağlarını,
göreceğim onları mavi gökte
batı denizinin üzerinden.
Ah altın Peru,
hiç benim olmamış hazine,
en güzel, en dürüst!
Aramızda
ne bağışlama
ne onarma
yalnızca denizin dalgaları, denizin rüzgârı.
Olur da gönderirsen onları
deniz aşırı,
çanlar çalacak
eski kulelerde
bir de o Te Deum[32] ilahisi.
Başımda tacım, takıp takıştırıp, kürküme sarınıp
bir deli saraylı gibi ortaya çıkacağım:
Ey Efendisi Sefirlerin! Söyle bana,
hangi kelime, hangi söz
Yeni Dünya'dan getirdiğin?

II

Kraliçe Umudunu Yitirir

Aktıkça derinleşiyor bir koyu su
ta ki koyu sudan, koyu havadan, esen rüzgârdan
başka hiçbir şey kalmayıncaya dek

Uzak ucunda denizin, deniz
üzerine düşüyor her şeyin sonunun
geniş sakin sessiz akarsuda sonsuza dek

Üç gemi var sessiz suda
başka da hiçbir şey yok, bir tek rüzgâr
estikçe esen batıya dek

Ah kızım benim esrarengiz kızım
doğmamış ve batıya götürülmüş
koyu suyun üzerinden asla geri gelmeyecek

III

Kraliçe'nin Türküsü

Yüreğimin denizcisiydi o,
ama ben İspanya'nın Kraliçesi'ydim
bu yüzden gidemedim peşinden
o denizlere döndüğünde.
Kızımızı da götürdü yanında
ki kızım her şeyimdi benim.
Doğruca Cennet Nehri'ne
gittiler ve delirdiler orada
içerek o suyu
Cennet'ten yeryüzüne akan
ve Cennet'e dönen ebediyen
ölümün ve doğumun tepelerinden.

Ruhu ağlayarak geldi bana
Bahtsızlar Adası'ndan:
"Kızımız hüküm sürüyor ötelerde Cathay'de[33]
ve en uzak Batı'da:
hüküm sürüyor diyarında yabanilerin
ne tanrıları ne rahipleri olan.

Ah, çağır onu dönsün yanına,
dönsün dini bütün Doğu'ya!"
Ama o beni işitemeyecek kadar uzakta
okyanusun öbür ucunda.

Şimdi denize açılamaz benim için hiçbir kaptan
her ne kadar İspanya'nın Kraliçesi olsam da.

Velhasıl gizlice bir gemi inşa ettim ben de
ay ışığından ve rüzgârdan
ve emrettim ruhuna benimle açılsın diye denizlere
batısına İnd Adaları'nın.[34]
İşte orada Kraliçe kızım
tutacak ellerimden,
ve dans edeceğiz sabaha kadar onunla
o kutsanmamış kumlarda.

KOVALAMA

ahlakî bir türkü

Gülüp şarkı söylerdi, sıçrayıp koşardı
Şen Mutlu Yaratık,
Koştururdu dörtnala Doğu'dan Batı'ya
ve Batı'dan Doğu'ya, amma atik.

Ensesinde sıcak takipte
Ne çalım ne düşme kaygısı
Sir Thomas sürerdi atını, yakalayıp alıkoymak için
O neşe dolu hayvanı.

Ne olursa olsun gülüp ilerledi Yaratık
Kıkırdadı, hoplayıp zıpladı
Derken Sir Thomas'ın atı bitap düşüp
Başını sarkıtıp homurdandı.

Bunun üstüne bağırdı Sir Thomas, "Dörtnala deh!
Bu gece seni bekliyor yulaf ziyafeti
Benim yürekli Hoşnut'um, hele bir yakalayalım
Şu atik Mutlu Yaratık'ı"

Mahmuzlayıp atını, şiddetle kamçıladı
Cesurca dörtnala koşsun diye peşinden
Mutlu kahkahalarının borasında
Uçup giden şen avın.

Var gücüyle koştu at, kalbi yerinden fırladı fırlayacak
Düştü yere, gelemiyordu kendine.
Yattığı yerden dönüp baktı
Efendisinin gözlerinin içine.

"Seni sadakatsiz" diye haykırdı Sir Thomas,
"İhanet ettin bana ve rezil ettin beni!"
Ölmeden evvel şöyle yanıtladı atı kendisini,
"Unutma bana verdiğin ismi."

Atının mezarı başına
Mermer bir taş dikti
Üstüne sadece tek bir sözcük oydu
Hoşnut; atın ismini.

Fakat hâlâ koşuyordur hayaleti Sir Thomas'ın
Yayan vaziyette Doğu'dan Batı'ya
Ve Batı'dan Doğu'ya, peşinden Yaratık'ın
Şu kovalandıkça gülen kahkahalarla.

2014: BİR İLAHİ

Peygamberlerimiz ayartıyor halkımızı
Son sürat vaat edilmiş diyara,
Geçtiğimiz yer, çimen yeşili
Dönüşüyor kuru kahverengi kuma.

Yükseklerden uçuyor şehirlerimizin kuleleri
Üstünden çukur fayın,
Göğe erişiyor uçsuz bucaksız
Sütunları tuzun ve bulutların.

Sabırsızca sabırlı gün boyunca
Acelemiz yarını kazanmaya.
Denizleri ağlarla süren gemilerimiz
Uzun boş bir saban izi bırakır arkada.

Şipşak keşiflerimiz alır zamanımızı
Süratle, daha da süratle
Kibar ama bağışlayıcı olmayan Yeryüzü
Katlanır ani felaketlerimize.

Çünkü bizim her yaptığımız hiçtir
Kıyasla onun parıltılı, ebedî günlerine.
Bırakın dönüp dursun karanlık nağmem
Methiye düzen her şarkının layık olduğu üzere.

Bilgeliğin umudunu taşıyarak yine de
Söyleyeceğim o ilahiyi
Metheden bize hayat veren Yeryüzü'nün yüce hayatını,
Bizleri büyülemeyi sürdüren zarafeti.

Son Deyiş

SİSLER ATI

Ah Kasım'ın kızı
atla atına gel, gel
kızıl boz kısrağın üstünde
tek gözü kör ama ayağı sürçmez
o bilge boz kısrağın üstünde
geç güneşli diyarlardan,
samanların yığıldığı yaylalardan
in dumanlı ovalarına
kalabalık gürgenlerin.

Gel benim güz kızım,
atının üstünde gel ve in tam da
burada, seni neredeyse kımıltısız seyredeceğim yerde
sen dans ederken sisler atı ile
o körpecik beyaz kısrak ile
yağmur içen gürgenlerin içinde
sessizce, kımıltısız neredeyse,
dans ederken İzlanda'nın vahşi beyaz kısrağı
güzün kızı ile.

Açıklamalar ve Notlar

1- Applegate: ABD'nin Oregon eyaletinde sağlığa elverişli iklimi ve üzüm bağlarıyla ünlü kırsal yerleşim bölgesi.

2- I-5: ABD'nin Batı kıyısını boydan boya geçen eyaletlerarası bir otoyol.

3- Olive Pit: California'da, sözü edilen otoyolun kıyısında bir dükkân.

4- Ashland: Oregon eyaletinde doğal güzellikleriyle bilinen turistik kent.

5- McCoy Deresi (McCoy Creek): Oregon eyaletinde, Winter Canyon ve Dark Canyon yakınlarında doğa sporları ve kampçılığa elverişli bir akarsu.

6- Denep: Kuğu takımyıldızında yer alan en parlak yıldız.

7- Altair: Kartal takımyıldızında yer alan en parlak yıldız.

8- Afrodit (Venüs): Mitolojide aşk ve güzellik tanrıçası. Homeros'a göre nehirler (okyanuslar) tanrısı Okeanos'un kızı Dione ile Zeus'un birlikteliğinden meydana gelmiştir. Bazı kaynaklara göre dalgaların köpüğünden çırılçıplak doğmuştur. Sevgili ve gönül alıcı özellikleriyle tanımlanan Afrodit çelişkili birçok başka özelliğinin yanında korkunç öfkesi ile de bilinir.

9- Fukushima (Nükleer Santrali): Japonya'da 11 Mart 2011 tarihinde meydana gelen 8.9 büyüklüğündeki deprem ve onu takip eden tsunami sonrasında nükleer santral tarihinin en büyük ikinci kazasının yaşandığı santral. Fukushima bölgesi 1960'ların başından beri nükleer radyasyon test-

lerine ev sahipliği yapıyordu. Etki alanı Pasifik Okyanusu olarak belirlenen radyasyonlar, günümüzde hala bölge canlı yaşamı için tehdit olmayı sürdürmektedir.

10- 80. Element: Civa, merkür.

11- Hermes (Mercurius): Mitolojide Zeus ile Titanlar soyundan gelen Maia'nın oğlu. Tanrı olarak çok sayıda nitelikle donatılmıştır. Daha doğduğu gün aklı ve yetenekleri sayesinde hırsızlık, hile, göz boyama yoluyla olağanüstü işler yapmış, Tanrıların hepsinden daha üstün ve kurnaz olduğunu kanıtlamıştır. Yolları, yolcuları, tüccarları ve ticareti korumak bir diğer özelliğidir. Uykuyu ve rüyaları insanlara iletmek de onun işidir; bu görevi, daha bebekliğinde İcat ettiği çoban kavalı karşılığında Apollon'dan aldığı sihirli altın değnekle yapar. Ölülerin ruhlarını yeraltı dünyasına taşıyan Hermes aynı zamanda kanatlı ayakkabıları ve görünmez kılan kanatlı başlığı sayesinde Olympos Tanrılarının da habercisidir.

12- Arion: Tragedyanın babası sayılan Lesbos'lu (Midilli) ozan, müzisyen. Ününe ün servetine servet kattığı bir seyahat dönüşünde güvendiği denizciler tarafından teknede canına kast edilir. Bir gece önce düşünde gördüğü Apollon'un önerilerine uyarak denizcilere şarkılar söyler; planı, dinletinin sonuna doğru denize atlayarak ellerinden kurtulmaktır. Bu arada şarkılardan çok etkilenen Apollon'un kutsal hayvanları yunuslar teknenin çevresinde toplaşırlar. Arion şarkısını bitirince denize atlar ve bir yunusun sırtında anakaraya ulaşıp kurtulur.

13- Joshua Tree Çölü: Kaliforniya Çölü'nün bir parçası olan, üstünde ulusal park da bulunan, ilginç ağaçlarıyla ünlü bir alan.

14- Mara Vahası: Joshua Tree Çölü bölgesinde bulunan bir alan. İsmi, Sierra yerlileri tarafından "küçük kaynakların ve pekçok çimin bulunduğu yer" anlamına gelecek şekilde konmuştur.

15- Kaynak metinde Fransızca: *R.M.R'e saygıyla*. Fenomenal elyazısı imzasına anıştırmayla, olasılıkla, Le Guin'in tutkunu olduğu ve şiirlerini de çevirdiği Rainer Maria Rilke kastedilmektedir.

16- İris: Mitolojide, gökle yeri birbirine bağlayan gökkuşağının sembolü olan tanrıça. Güneşli havalardaki ince yağmurda renkli ve süslü elbiseler giyinip gökkuşağı üzerinden kayarak ölümlülere Tanrılardan müjdeli haberler getirir; bu esnada bazen insan bazen Tanrı şekline girer. İris aynı zamanda Latincede "cennetin gözü" anlamına gelir. Tıpkı Hermes gibi Tanrıların habercisi olma özelliği vardır. İlyada'da tek haberci olarak geçerken Odysseia'da yardımcısı Hermes'tir.

17- Kaynak metinde İspanyolca: Gabriela için. Le Guin'in tutkunu olduğu, şiirlerini çevirdiği, 1945 Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Şilili Gabriela Mistral.

18- Tarantula: Tarantula Nebulası. Dünyadan yaklaşık 170 bin ışık yılı uzaklıkta yer alan Büyük Magellan Bulutu'ndaki devasa, parlak ışıltılı yıldız oluşum bölgesi.

19- Harney County: Oregon eyaletinde, yüksek kaya kütlelerinin kendine özgü biçim ve yayılış düzeniyle dikkat çeken bir bölge.

20- Artemisia Tridentata: ABD'nin batısında Nevada eyaletinde yaygın olarak görülen, farklı adlarla anılan alt türleri bulunan ve bazı hastalıkların tedavisinde iyileştirici etkiye sahip, dayanıklı, stepler halinde çoğalabilen direşken bir çalı türü. Yavşan, yavşan otu.

21- Ecola: Büyüleyici güzellikteki Oregon sahiline (Cannon Beach) tepeden bakan seyir yeri ve park.

22- Iera: İtalya'nın Toscana bölgesinde bir köy.

23- Portland: Oregon eyaletinde, Kuzeybatı Pasifik kıyısında Willamette ve Kolumbiya nehirlerinin kavuştuğu noktada kurulmuş olan liman şehri.

24- Forest Park: Oregon Portland yakınlarındaki Tualatin Dağları yamaçlarında bulunan şehir parkı.

25- Andromakhe: Homeros'un İlyada'sında anlatılan Troya savaşının önemli figürlerden. Akla dayalı davranış tarzı ve iyiliğiyle olduğu kadar bahtsızlığıyla ünlüdür. Thebe kralının kızı olarak Troya'lı Hektor ile evlenir. Babası ve tüm ailesi, daha sonra da kocası, Akhileus tarafından öldürülecektir. Savaşın sonunu önceden görmüştür; kocası Hektor'u uyarır ama gelecekteki daha kötü yazgıya hazırlanması öğüdünden başka sonuç alamaz. Akhileus'un, küçük oğulları Astyanaks'ı sur duvarlarından atarak öldüren oğlu Neoptolemus (Pirhus) ile evlenmek zorunda kalacak, sürgün gittiği adada ondan çocukları olacaktır. Bahtsızlığı, Euripides ve Jean Racine'in aynı adlı tragedyalarında işlenir. Hem kocası Hektor ile ölüm öncesi ayrılış sahnesi, hem küçük oğulları Astyanaks'ın ölüm sahnesi birçok yapıta konu olmuştur.

26- Eugène Delacroix: 1830 yılında yaptığı "Halka Yol Gösteren Özgürlük" adlı yağlı boya tablosu, Fransız resim sanatının başyapıtlarından biri olarak kabul edilir. Tüm dünyada Fransız Devrimi'nin simgesi kabul edilen ünlü "Halka Yol Gösteren Özgürlük" adlı tablonun yaratıcısı. Güçlü ve keskin fırça darbelerine dayalı biçemiyle izlenimcileri, egzotik öğelere tutkusuyla simgecileri etkilemiş olan ressamın eserleri arasında "Şimşekten Ürken At" başta olmak üzere çok sayıda at tablo ve çizimleri mevcuttur.

27- Judith Butler (1956): Siyaset felsefesi ve etik alanlarında çok sayıda kitabı Türkçede de yayımlanmış Amerikalı düşünür. Feminizm ve feminist hareketin sorunları, cinsiyet ve kimlik tanımlamaları, odaklandığı başlıca temalardandır.

28- Vega: Lir Takımyıldızı'nda yer alan en parlak yıldız.

29- Deniz Cadısı: (Sea Hallowe'en): Cadılar Bayramı. Batı toplumlarında her yıl 31 Ekim'de gerçekleştirilen, çocukların genellikle korku verici giysilere bürünerek kapı kapı dolaşıp şekerleme ve harçlık topladığı kutlama. Pagan ve sonrasında Hristiyan köklerine karşılık günümüzde dinsel özelliğini kaybetmiştir.

30- "Nachtgesang": Gece Şarkısı. Goethe'nin a/b/a/b uyaklı, şarkı formundaki şiiri.

31- Hesperidler: Yunan mitolojisinde günbatımının perileri ve akşamın kızları olarak geçer. Ana Tanrıça Gaia'nın Hera'ya düğün hediyesi olarak verdiği üç altın elmaya bekçilik ederler.

32- Te Deum: "Hamdolsun sana Tanrım" olarak çevrilebilecek, çok eski bir Hıristiyan ilahisi. Haydn ve Bruckner gibi birçok besteci tarafından müziğe aktarılmıştır.

33- Cathay: Kıtay; Çin'in çok eski zamanlardaki isimlerinden biri.

34- İnd Adaları: İS 13. yüzyılda serüvenci bir seyyahın seyahatnamesinde anılan, üzerinde binlerce adanın, bilinen ve bilinmeyen ülke ve yerlerin bulunduğu hayali bir haritada yer alan adalar topluluğu.

Ek not:

Bu kitaptaki şiirlerden "Şelaleleri Geçerken" daha önce *These Mountains That Separate Us: An East/West Dialogue Poem*'de (Bizi Ayıran Şu Dağlar: Bir Doğu/Batı Diyaloğu Şiiri, Traprock Books, 2012); "Yerli İşi Küçük Havan Eli" şiiri "Küçük Yoncalla Havan Eli" adıyla *Windfall*'da (2014); "Afrodit'e İlahi" şiiri *Prairie Schooner*'da (2015); "Beyazlık" *Los Angeles Review*'da (sayı 17, Red Hen Press, 2015); "Kanada Vaşağı", "Hatırlayamamak" ve "Kaliforniya Manzaraları" ise *Milk: A Poetry Magazine*'de (sayı 3/4, Bottle of Smoke Press, 2015) yayımlanmıştır.

Sonsöz
Biçim, Serbest Ölçü, Serbest Biçim: Birtakım Düşünceler

Uyaklı bir şiirin düzenli bir ölçüsü vardır ya da "şeklen" belirli bir şablonu takip eder. Eğer düzenli bir şablonu yoksa, serbest ölçüye sahip demektir. Kimi şairler biçime kök salmıştır, kimileriyse kemikleşmiş bir serbest ölçüde yazar, bugünlerde ise çoğu bu iki ucun arasındaki mayın tarlasına muzipçe atıyorlar kendilerini.

Ben de o muziplerdenim. Sahipsiz topraklarda kendimi evimde hissederim. Dolayısıyla teorilerim, değişmez tercihlerim, hatta öyle çok da görüşüm yoktur. Bir şiir iş görüyorsa, benim nazarımda biçimi niteliğini etkilemez; aynı şekilde göze çarpan, tanımlanabilir bir yapısının olmayışı, kendine has bir yapısı olmasına engel teşkil etmez.

Çocukluğumda şiir yazarken ben de uyaklı ve ölçülü yazardım çünkü işittiğim, okuduğum şiirler de uyaklı ve ölçülüydü. Zaten çocuklar hep davul vuruşlarına, dilin ses oyunlarına, düzenli iniş çıkışlara ve tekrarlara sahip olan devinimli danslara doğal, fiziksel tepkiler vermezler mi?

Biraz daha büyüdüğümde düzenli bir ölçüde yazılmamış, yalnızca gizli uyaklar veya incelikli yankılar içeren şiirler okumaya başladım ve ben de böyle yazar oldum. Her dize başına düşecek vuruşları, di-

zenin sonundaki sözcükle uyaklı sözcüğü düşünmemenin getirdiği rahatlığı ve bağımsızlığı, serbest ölçünün özgürlüğünü tattım.

Neden sonra, bazı bazı bir şiiri yazdıkça onun kendine has bir yapı aradığını görür ve peşinden giderdim.

Yaklaşık son on yıldır, küçük bir grup şairle sık sık buluşuyorum. Canımız isterse birbirimize ev ödevleri veriyoruz. Bu ödevlerden kimisi biçimle kimisiyse içerikle ilgili oluyor. Daha önce hiç denemediğim karmaşık, klasik kalıplarda yazmaya uğraşırken, ölçülü yazmanın evvelce kafa yormadığım belli açılarına ve etkilerine dair farkındalık kazandım.

En aşikâr keşfim, bir biçimin bana bir şiir sunabileceğiydi.

Kitabi kurallara uygun olarak on dört dizeli bir soneyi beşli ölçülerde yazdığımda bir şiir yazmış olmuyordum. Basit gayretlerle her biçimde bir örnek verilebilir. Biçim tarafından sunulan bir şiir yazmaksa ayrı bir mesele.

Serbest ölçü bireyseldir: tüm şiir size bağlıdır. Her yönüyle sizin seçiminiz, sizin kararınızdır. Tümünü siz yaparsınız. Bir anlamda, her serbest ölçüyle yazılan şiir, şiirin kendisini yeniden icat eder.

Ölçülü yazarken belli, geleneksel bir kalıbı kullanmaya razı gelirsiniz. Bu bir dörtlük olabilir, bir ölçü, bir uyak şeması yahut belli teknik koşulları dayatan klasik isimli biçimler olabilir. İster uyaklı bir dörtlük kadar basit, ister *villanelle** kadar karmaşık olsun, yalnızca bir kısmı size aittir: sözcükleri. Sözcüklerinizin biçiminin alacağı kalıp genelde uzun zaman önce, bambaşka bir yerde başkalarınca seçilmiş, kararlaştırılmış ve gerçekleştirilmiştir.

Ölçünün kuralları vardır. Ölçüyle yazmak, onun kurallarına uymaktır. Neden rastgele kurallara itaat etmeyi seçesiniz? Özgürlük mutlak iyilik değil midir?

İngiliz şiirinin geleneksel kalıpları ve resmi bir şiirin kuralları hakkında yaygın şair cemaatleri ve okurları hemfikirdir, tıpkı yaygın müzisyen cemaatlerinin nota dizileri hakkında hemfikir oluşu gibi. Bu kalıpları kullandığınızda tamamen tek başınıza değilsinizdir. Siz, bir cemaatin üyesi olarak fikir birliğine riayet ederek çalışan bir bireysinizdir.

* Villanelle (Villanesque): Beş üçlük ve bir dörtlükten oluşan on dokuz dizeli, dize tekrarları ve kafiye düzeni itibarıyla sabit karmaşık bir yapıya sahip bir şiir formu. (y.h.n.)

Anlayacağınız, söyleyecekleriniz artık bütünüyle ve tam anlamlıyla size bağlı değildir; kendini nasıl ifade edeceğini yalnızca kalıbın, tanımlanmış sınırların içinde değil, bu kalıbın ve sınırların aracılığıyla da bulması gerekir. Sözcükler kalıba oturmalı, biçim de içeriği yansıtmalıdır.

Katı bir biçimde yazarken bazen malum bir büyü gerçekleşir. İçeriğin biçim yoluyla kendini bulduğunu fark edersiniz. Biçim size şiirinizi sunmuştur.

"Biçim işlevi takip eder" der mühendisler. Besbelli tam tersi de geçerlidir. Biçimi takip ederseniz, işlevi bulursunuz.

Söylemek mecburiyeti duyduğunuzdan bihaber olduğunuz şeyleri söylemekle başlarsınız. Uyaklı kalıp yahut ölçü sizden bu sözü bulmanızı talep eder; bazen de bir dizenin gerekli tekrarı sizi gideceğinizi bildiğiniz yerin ötesine taşır. Şiiriniz, hedeflediğiniz ve öngördüğünüzden fazlasıdır.

Bu her zaman meydana gelmeyebilir. Ancak geldiğinde, etkileyici ve gizemlidir. Bu bile şairlerin neden ölçüyle yazdıklarını açıklamaya yeter.

Henüz ölçüyle yazmayı denememiş genç şairleri bir denemeleri için yüreklendirmeme de yeter.

Biçimin gizemiyle ilgilenenlerinize fakat onu fark edebilecek kadar ona alışmamış, teknik terimlerine de yabancı olanlarınıza Lewic Turco'nun *New Book of Forms* [Biçimlerin Yeni Kitabı] adlı yapıtını öneririm. İnsanı bitap düşürmeye neredeyse saplantıyla kararlı bir kitap olsa da oldukça güvenilir bir kaynak-kitaptır. Tüm zanaatlarda olduğu gibi ölçülü şiirlerin de kendine has jargonu vardır. Müthiş zor görünse de tarif ettiklerini yaparak öğrenmesi kolaydır.

Kimi şairler klasik üsluplar altında çokça özgür yazıyorlar; birçok yönüyle ya da sadece bir yönüyle bile soneye benzeyen bir şiir yazıp adına sone diyorlar. Bu bana cahilce görünüyor. Benim nazarımda, kurallı bir biçimin belirli gücü ve canlılığı, o biçime riayet etmekle mümkündür. Bir oyun ancak kuralına göre oynanırsa iyidir. Ve bir şiiri *villanelle* gibi katı, karmaşık bir biçimde yazmak dehşet bir oyundur. Hem dikkat hem cüret gerektirir. Tek kişilik iskambil oyununu alt eder.

Denilebilir ki biçim, zaman ve (sone gibi) aşılamaz örnekler yüzünden bitkin düşmüştür. Böyle bir durum, kuralları değiştirip,

kendi kurallarınızı koymanız için iyi bir sebeptir. Fakat sonuç sone olmayacağından, kendi varyasyonunuza kendi adını koyun – G. M. Hopkins'in *Curtal Sonnets* [Kısa Soneler] adlı yapıtında yaptığı gibi; ki "Pied Beauty" (Alacalı Güzellik) içlerinden en müthişidir.

Geldik biçim ve serbest ölçü arasındaki geniş alana. Bu alanı mesken tutmuş şairler "serbest biçim"de yazıyorlar. (Başka isimleri olabilir fakat ben bihaberim.) Serbest biçim demekle elle tutulur bir kalıptan –bir düzene, tekrar eden dörtlüklere sahip olan, dize uzunlukları, ölçü vuruşları belli olan, uyakları, iç uyakları muntazam akan– yani belli bir şiire has bir kalıptan bahsediyorum. Erişilen sonucun Biçimler Kitabı'nda bir ismi veya tanımı yok; ancak kendisi, özünde ritmik ve tanımlanabilir bir kalıptır.

Kimi şairler, kâh kendiliğinden kâh bir teoriye uyarak öyle serbest biçimler keşfediyorlar ki sonra sürekli onları kullanıyorlar. Bazen diğer şairler, şuna bak hele, bakalım ben de böyle yapabilir miyim, deyip o tekniği ödünç alıyorlar. Tüm klasik biçimler böyle uç vermiş olsa gerek.

Geleneksel biçimlerin zorbalığından bunca azadeyken, düzenden, kalıplardan, biçimsizliğin zorbalığına boyun eğmekten kaçınmamıza hiç gerek yok. Uyağı, ölçüyü tekrar kullanabiliriz, nasıl ve ne zaman istersek – belki geleneksel biçimlerde, belki yarı geleneksel biçimlerde, yahut ihtiyaç anlarında icat ettiğimiz, bir kereye mahsus kalıplarda yazabiliriz. Bu, benim kanâatimce, şiirin gerçek özgürlüğüdür.

* * *

Bu kitaptaki şiirlerin büyük çoğunluğu serbest ölçüyle ve serbest biçimle yazılmıştır. Serbest biçimde yazılan şiirler:

"Akrabalık", "Kanada Vaşağı", "Düşüncelere Dalmak", "Zamana İlahi", "Kuzeybatı Kıyılarının Jeolojisi", "80. Element", "İhanete Uğrayan Hermes", "Oyunlar", "Tanımlama", "Ölü Diller", "Kaliforniya Manzaraları", "Mevsimlik Dizeler", "Ekim", "Deniz Cadısı", "Şelaleleri Geçerken".

İki şiir geçişkendir:

"Alacakaranlığı Yazmak" serbest ölçüyle başlar, ardından bile bile daha ritmik, uyaklı fakat yine de kuralsız akan bir yapıya dönüşür.

"İhtiyar Deli Kraliçe"nin ilk şiiri gitgide artan bir uyak eğilimiyle serbest ölçüde yazılmıştır. "Umutsuzluğa Düşen Kraliçe" de serbest ölçüyle yazılmıştır ancak üçlü dizelere bölünmüştür. "Kraliçe'nin Türküsü" ise geleneksel türkü ölçü ve uyak kalıbına sadık kalınarak yazılmıştır.

Şu şiirlerse görece daha gelenekçi kalıplarda yahut klasik biçimlerde yazılmıştır:

"Yerli İşi Küçük Havan Eli": Beşli ölçü.

"Yıldız Vuslatı": a/b/a/b ve b/a/b/a uyak şemasına uygun olan dörtlükler.

"Beyazlık": İlk iki dizesi uyaklı olan dörtlükler.

"Arion": "rima dissoluta" kalıbındaki dörtlükler (a/b/c/d, a/b/c/d, a/b/c/d uyak şemasına uygun tok ve eğik dörtlükler).

Bu alışılmadık uyak kalıbı –her dizede tekrar eden uyaklar– istenildiği kadar uzatılabilir böylece uyaklar birbirlerinden çokça uzaklaşabilir. Ben bu kalıbı genelde dörtlükler hâlinde kullanıyorum. Böylece yankılar işitilir oluyor ancak ısrarcı tınlamıyor. Bana kalırsa en şaşırtıcı ve akıl çelen biçim bu.

"Bildiriler": çapraz uyaklı beşli ölçü.

"Düş Taşı": Petrarch usulü sone (a/b/b/a/a/b/b/a uyak düzeni).

"Dört Dize" bölümü birbirinden bağımsız, kâh uyaksız kâh çeşitli uyaklarla yazılmış dörtlüklerden oluşuyor.

Haiku ve tanka beni engelliyor, oysa dörtlükler bana ferahlık, çök yönlülük ve tatmin veriyor. Bana kalırsa dörtlüğün bitmek bilmez inceliklerinin ustası A. E. Housman'dır.

Oyunlar: a/b/b/a, c/d/d/c uyaklarıyla bir kısa bir uzun hece ölçüsü.

"Yılbaşı": kısa sone.

Arasında: uyaklı beyitlerden oluşan dört vezinli dize.

"O Eski Makam": Goethe'nin şiiri, kalıbını İngilizcede taklit etmeyi başarana kadar aklımdan çıkmadı. Şiirimin, Goethe'ninkinin çevirisi olmadığını söyleyelim.

"Hatırlayamamak": zengin uyaklı, bir kısa bir uzun hece ölçüsüyle yazılan dörtlükler.

2014: türkü ölçüsü ve uyağı.

"Kederşarkı": üç iç uyaklı zengin uyaklı dörtlükler.

Derkenar

(Amerikan Edebiyatına Seçkin Katkısı İçin Verilen Ulusal Kitap Birliği Madalyası Kabul Konuşması, Kasım 2014)

Bu güzel ödülü bana layık görenlere can-ı gönülden teşekkür ederim. Ailem, temsilcilerim, editörlerim iyi bilir ki şimdi buradaysam bu benim olduğu kadar onların da emeğidir; öyle ki bu güzel ödül benim olduğu kadar onlarındır. Bu ödülü kabul ederken ve başından beri edebiyattan dışlanan tüm yazarlarla –elli yıldır bu güzelim ödüllerin sözümona gerçekçilere verilişini seyreden fantastik ve bilim kurgu yazarı dostlarımla, hayal gücünün yazarlarıyla– paylaşırken sevinç içindeyim.

Zor zamanlar kapıda; şimdi nasıl yaşayabileceğimize dair seçenekleri görebilen, korkuya tutulmuş toplumumuzun ve var oluşun başka yollarına dair takıntılı teknolojilerin ciğerini bilen, umudumuz adına gerçek temeller hayal edebilen yazarların seslerini duymak isteyeceğiz. Özgürlüğü hatırlayabilen, daha geniş bir gerçekliğin gerçekçisi olan yazarlara, şairlere, öngörülü kimselere ihtiyaç duyacağız.

Bir pazar ürünü üretmekle, sanat yapmak arasındaki farkı bilen yazarlara muhtacız. Satış stratejilerine uygun düşen yazılı malzeme hazırlayarak şirketin kârını ve reklam gelirlerini azami seviyeye çıkarmak, sorumluluk duygusuna sahip kitap yayıncılığı veya yazarlığıyla aynı şey değildir.

Ne var ki satış bölümlerinin yayıncının üzerinde kontrol sahibi olduğunu görüyorum. Kendi yayıncılarımın, cahilce, açgözlü ve aptalca bir panik hâlinde halk kütüphanelerinde bir e-kitap için normal müşterilerden aldıklarının altı yedi katı ücretler istediklerine tanıklık ediyorum. Burada gördüğümüz, rantçıların yayıncıyı itaatsizlikle suçlayıp, yazarları ise şirket fetvalarıyla tehdit ettiğidir. Bizlerin, kitabı yazanlar ve kitabı yapanların bir çoğunun bunu –ticari rant peşindekilerin bizleri deodoran satar gibi sattığını ve neyi yayınlayacağımızı, ne yazacağımızı onların bize söylemesini– kabul ettiğimizi görüyorum.

Kitaplar sadece birer ürün değildir; kâr güdüsü çoğunlukla sanatın amaçlarıyla çatışır. Kapitalizmin içinde yaşıyoruz. Gücü kaçınılmaz görünüyor – fakat aynı şey kralların ulvi hakları için de geçerliydi. Her tür insan otoritesi, karşısında direnişi bulabilir ve yine insanlar tarafından değiştirilebilir. Direniş ve değişim çoğunlukla sanatla başlar. En çok da bizim sanatımızla; sözcüklerin sanatıyla.

Bir yazar olarak uzun ve iyi bir kariyerim oldu; eşlik edenlerim eksik olmadı. Şimdi, yolun sonuna gelmişken Amerikan Edebiyatı'na ihanet edildiğini izlemek istemiyorum. Yazarak ve yayınlayarak yaşayan bizler kazancın adil bir şekilde paylaşılmasını istemeli ve talep etmeliyiz; ne var ki bizim güzel ödülümüz kâr değildir. Biz onun adına özgürlük deriz.

İçindekiler

Sunuş *9*

Sonraki Vaktin Notu *15*

Önsöz *19*

Bağlar

Applegate Evindeki Yerli İşi Küçük Havan Eli *27*
Tütsü *28*
Mutfak Kaşıkları *29*
Çanak Çömlek *31*
Akrabalık *32*
Batının Kanunsuzları *33*
Kanada Vaşağı *35*
Eksik Olan Tek Şey *36*

Düşüncelere Dalmak

Ashland'de *39*
Evim *40*
Mccoy Deresinde Düşüncelere Dalmak *41*
Yıldız Vuslatı *43*
Zamana İlahi *44*
Beyazlık / Melville Üzerine Derin Düşünceler *45*
Kuzeybatı Kıyılarının Jeolojisi *47*
Afrodit'e İlahi *48*

Ulaklar

80. Element *51*
Hikâye *52*
Arion *53*
Bildiriler *54*
Düş Taşı *55*
İhanete Uğrayan Hermes *56*

Dörtlükler

Tuz *61*
Mart *62*
Harney County Dağ Zinciri *63*
Artemisia Tridentata *64*
Ecola *65*
Karanlıkta Yazılan *66*
Şarkı *67*
Gece Sesleri *68*

Eserler

Emirler *71*
Oyunlar *72*
Ustasına *73*
Tanımlama ya da Atı Görme *74*
Ölü Diller *76*
Portland Sanat Müzesi'ndeki Kaliforniya Manzaraları *78*
İşim *79*

Vakitler

Yılbaşı *83*
Mevsimlik Dizeler *84*
Deniz Cadısı *86*
Arasında *87*
Alacakaranlığı Yazmak *88*

O Eski Makam

O Eski Makam *93*
Hatırlayamamak *94*
Şelaleleri Geçerken *95*
Kederşarkı *96*
İhtiyar Deli Kraliçe *97*
Kovalama *102*
2014: Bir İlahi *104*

Son Deyiş

Sisler Atı *109*

Açıklamalar ve Notlar *111*
Sonsöz *117*
Derkenar *122*

Uluslararası yazın çevrelerince 20. yüzyılın "bilimkurguya edebiyat saygınlığı kazandıran" seçkin yazarları arasında ilk sıralarda anılan Ursula K. Le Guin; edebiyat yaşamının başından beri şiire özel bir yer ayırmış, şiirlerini belirli aralıklarla, bağımsız bütünler ve yer yer de özel seçkiler vasıtasıyla okura sunmuştur. Roman ve öykülerinde kurduğu benzersiz dili derinden akan bir su gibi izleyip belirlemiş olan Le Guin şiirinin son örnekleri *Late in the Day* adıyla 2016 yılında yayımlanmıştı. *Günün Geç Vakitleri*, bu şiir toplamını Le Guin'in kendi yazmış olduğu önsöz, sunuş, sonsöz ve ek metinlerle birlikte Türkçeye a[illegible] yor: İnsancıllığın ölümünün vahşî törenlerle kutsandığı bir çağda kâh eşy[illegible] kâh mitolojik kahramanların, kâh doğanın insancıllığına sığınan, okuyana[illegible] son hem sonsuzluk hissini aynı kuvvette duyuran ebedî bir zaman'ın şiirle[illegible]

ISBN: 978-605-314-254-6

9 786053 142546